

FIIRO GAAR AH WAXAY SAARAYSAA DEYRTA '07/08 KADIB

Muuqaalka xaaladda Guud ee Nafaqada oo la soo koobayo

Falanqaynta la isu keenay ee xogta nafaqad¹ ee la uruuriyey bishii 7aad ilaa bishii 12aad ee sannadkii 2007 waxay muujinaysaa xaalado nafaqo oo kala duwan dhammaan dalka(Eeg Kharidadaha Nafaqada ee 1, 2 iyo 3). Nabab la'aanta ka jirta Muqdishu, saamaynta barakaca dadka ee sii socota ee ay u qaxayaan gobollada deriska ah iyo abaarta kasii daraysa oo ka jirta gobollada dhexe ayaa ah arrimaha muhiimka ah ee ka dambeeyya falanqayntan hadda laga soo Saaray qaybo ka mid ah gobollada koonfurta iyo dhexe ee Soomaaliya. Wuxuu intaas dheer, sicir barar aad u sarreeya oo ku saabsan qimaha cuntada lagama maarmaanka ah iyo alaabooiyinka aan cuntada ahayn oo ka jir dhamaan dalka oo abuuraya dhibaatooyin la xirira fursad u helidda cuntada ee dadka deggan magaalooyinka gaar ahaan kuwa saboolka ah, iyadoo cudurrada iyo tabaha daryeelka carruuta oo liitaay sii xoojinayaan xaaladda nafaqada ee joogtada ah ee aan fiicnay ee badi dadka Soomaalida ah ee ku nool dhulka miyiga ah.

Falanqaynta walaaca ugu badan waxa laga qabaa xaaladda sii xumaanaysa ee ka jirta gobollada dhexe (Galgalduud iyo Mudug) iyo koofurta Nugaal taasoo keentay in heerkarka nafaqa-darrada Guud (GAM) ay gaarto **17.2%** Hawdka, iyo in hab-nololeedyada xoola-dhaqatada ee Cadduun ay yihiin **15.9%**, labaduba way ka sarreeyaan xadka gurmadka² oo ah **15%** waxaana ay muujinayaan xaalad nafaqo oo **Halis ah**. Goobaha beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee Shabeellooyinka iyo kooxo ka mid ah dadka dhawaan barakacay (oo jooga Afgooye iyo Marka), xaaladda nafaqadu iyana welii waa mid **Halis ah** iyadoo heerkarka GAM uu yahay **17.5%** iyo **15.2%** siday u kala horreeyaa³ sida ay sheegeen laba baaaritaan oo la sameeyey bishii 11aad ee 2007, taasoo muujinayaan waxbaa isbeddelin tan iyo baaritaannadii hore ee la sameeyey bishii 5aad. Sidoo kale xaalad nafaqo doro oo sii socota oo ah Halis ayaa laga soo sheegay dadka deggan dhulka webiyada ee Hiiraan iyadoo u heerkarka GAM⁴ yahay **17.5%**. Natijooiyinka ka soo baxay dhulka beero-iyoo-xoola-dhaqatada ma muujinayaan isbeddel weeyn marka loo eego qiimayntii hore ee la sameeyey bishii 3aad ee 2007. Xaaladda nafaqo ee walaaca leh ee hayaan dadweeynahaa gobollada dhexe, shabeellooyinka iyo Hiiraan waxa keenay arrimaha nadxinta leh ee isbiirsaday ee ay ka midka yihiin nabad la'aanta ka jirta Muqdisho oo keentay in dad badani ay hab-nololeedkoodii waayaan, iyo barakac balaaran oo ku yimid dadkii halkaas deegaanaa taas oo culays ku hayaan khayraadka kooban (biyaha, daryeelka caafimaadka). Gobollada dhexe, ilaa **40%** qoysaska baaritaanka lagu sameeyey bishii 11aad ee 2007 waxay sheegeen inay yihiin dad cusub oo soo barakacay ama inay martigeliyyaan dad dhowaan soo barakacay. Arrimahaasi oo ay sii xumeeyeen fursad u helidda caanaha oo liidata, qaababka daryeelka carruuta oo aan fiicnay iyo fayo-dhownka oo liita (gaar ahaan gobolka Hiiran) arrimahan oo dhami waxay sii kordhiyeen dhacdooyinka shubanka, sidaas darteedna waxay keeneen nafaqa-darro guud. Falanqaynta nafaqada ee laga sameeyey Soomaaliya (n=105) toddobadii sano ee u dambeeyey waxay tilmaantay in xiriir weyni uu ka dhexeyyo nafaqa-darrada iyo shubanka. Tani waxay ka muuqataan heerkarka sare ee nafaqa-darrada guud ee joogtada ah ee ka jiray dhownka sano ee la soo dhaafay qaybo badan oo ka mid ah koonfurta iyo gobollada dhexe ee Soomaaliya (Gedo, Baay, Bakool iyo Hiiran), xitaa marka uu ay jiraan helitaan iyo fursad u helid cuntadu ah oo wanaagsani. (Eeg Sawirka 1.)

Sidoo kale xaalad nafaqa-darro oo joogta ah **halis ahi** waxa ay ka jirtaa badi gobollada Baay iyo Bakool iyo dadka dhulka webiyada ee Jubbooyinka. Shuban biyood la soo sheegay inuu ka dillaacay Baydh abo bishii 12aad ee 2007 (WHO), iyo saamaynta dadka ka barakacaya Muqdisho ee sii socotaa waxay keeneen in xaaladda nafaqadu oo **aad halis u tahay** xeryaha dadka cusub ee u barakacay iyo kuwa muddada dheer barakacsanaa ee Baydhabo. Dadka muddada dheer ku barakacsanaa magaalaad Boosaaso iyan waxa soo food saartay xaalad nafaqa-darro oo **aad halis u ah**, mar kale waxa xaaladdani ay xiriir weyn la leedahay nuglaanshadooda gaarka ah. Gobolka Gedo, kadib falanqayn la isu geeyey oo ah xog lagu soo uruuriyey qiimayn nafaqada ah oo degdeg ah oo ku salaysan cabbirka wareegga cududda (MUAC) oo la sameeyey bishii 12aad ee 2007, qaabka warka caafimaadka iyo isbeddelada cusbitaal laga qoray carruuta ay nafaqa-darradu hayso ee barnaamijyo quudinta ah oo la xushay waxay muujinayaan in xaaladda nafaqadu ay welii tahay **halis** laakiin ay xasilloon tahay.

Hase yeeshi, isbeddello wanaagsan oo xaaladda nafaqad ah ayaa laga soo sheegay qaybo ka mid ah dalka. Dadka dhulka webiyada ee Shabeellooyinka heerkarka GAM

Sawirka 1: Faya-dhownka liitaa wuxuu kordhiyaa u nuglaanta gooryanada caloosha ee caabuqa keena, cudurrada kaneecada iyo shubanka waxaana uu horseed

u yahay nafaqa-darro xun, FSAU Beled Weyne, Bishi 11aad ee 2007

hoos waxay uga soo dhaceen **17%** oo ay ahaayeey bishii 5aad ee 2007 waxaana ay noqdeen **14%** bishii 11aad ee 2007. Hoos u dhacani waxa laga yaabaa inuu xiriir la leeyayah fursad u helidda howlaha samafalka oo kordhay , helitaanka, kallunka, khudarradda macaan, iyo khudradda cagaaran. Wuxuu intaas dheer, waxa lagu arkay dadka dhulka beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee Hiiraan in shuban biyood bishii 2aad ee 2007 dillaacay oo si weyn ugu lug lahaa xaaladda nafaqada ay ahayd Halis Gugii '07 in la xakameeyey, taasoo saamayn wanaagsan ku yeelatay nafaqada. Degaanka Waajidna waxa ka muuqda xoogaa horumar ah, inkasta oo aanu weynayn tira-koob ahaan iyadoo heerkarka GAM ay hoos uga soo dhaceen **Halil** oo ay ahaayeey bishii 2aad, oo ay noqdeen xaalad nafaqo oo **Adag** bishii 10aad. Gobolka Bari ee Waqooyi-bari, xaaladda nafaqadu waxay ka soo degtay xaalad **Adag** oo ay ku jirtay Gugii '07 waxaana ay gashay xaaladda hadda oo ah **Feejignaan**, taasoo la xiriirta fursad u helidda hilbikaa iyo caanaha oo korodhay kadib roobakbii xilliga Deyrt '07/08 oo wanaagsnaa oo keenay in xaaladaha jidhka koolaha iyo dhalmadowuba ay hore u mareen. Dhuusamareeb⁵, Xeebta Deex, Jubbooyinka iyo degmada Xuddur weli waxay ku jiraan xaalad **Adag**. Waqooyi-galbeed iyo qaybo ka tirsan waqooyi-bari xaaladoodu weli waxa weeye **Feejignaan**, marka laga reebo dadka muddada dheer ku barakacsanaa Berbera iyo Burco oo hadda ku jira xaalad nafaqo oo ah **Halil**, iyadoo dadka muddada dheer ku barakacsanaa Hargeysa ay ka yare roon yihiin oo ay ku jiraan xaalad nafaqo oo **Adag**.

Natijooiyinka dhammaan qiimaynta nafaqada oo laga sameeyey Soomaaliya sannadkii 2007 oo la soo koobay, oo ay la socdaan warka nafaqada ee laga soo qaataay baraha la socodka nafaqada, qiimayn degdeg ah oo ku salaysan cabbirka wareegga cududda, xogta xarumaha caafimaadka iyo war kale oo habboon oo la uruuriyey tan iyo Gugii '07, ayaa ku jira nuqulkan Warbixinta Nafaqada.

1. Falanqaynta waxa lagu sameeyey dhowr nooc oo ah xogta nafaqada oo la uruuriyey bishii 7aad ilaa bishii 12aad ee 2007 oo ay ku jiraan 19 baaraatay (16 ay sameeyeen FSAU iyo hay'ado ay isbahystaan, 2 ay samaysay hay'adda ACF iyo 1 ay samaysay hay'adda MSF Spain bishii 9aad ilaa bishii 12aad ee 07), 110 xarummo caafimaadka, qiimayn degdeg ah oo ku salaysan cabbirka wareegga cududda oo laga sameeyey 93 goobood, xog lagu soo uruuriyey xarumaha quuidinta ee hay'adaha la isbahysto, warbixinta shuban biyoodka ee WHO iyo xog kale oo la soo xigtag.

2. Dadweynaha Xoola-dhaqatada Hawd waxa la diiwaan geliyey GAM uu heerkisu yahay **17.2%** (14.1-20.5) iyo heerkarka nafaqa-darrada xun (SAM) oo ah **1.3%** (0.6-2.1). Dadweynaha Xoola-dhaqatada Cadduun heerkarka GAM ee la diiwaan geliyey waa **15.9%** (12.8-18.9), heerkarka SAM waa **1.6%** (0.8-2.6).

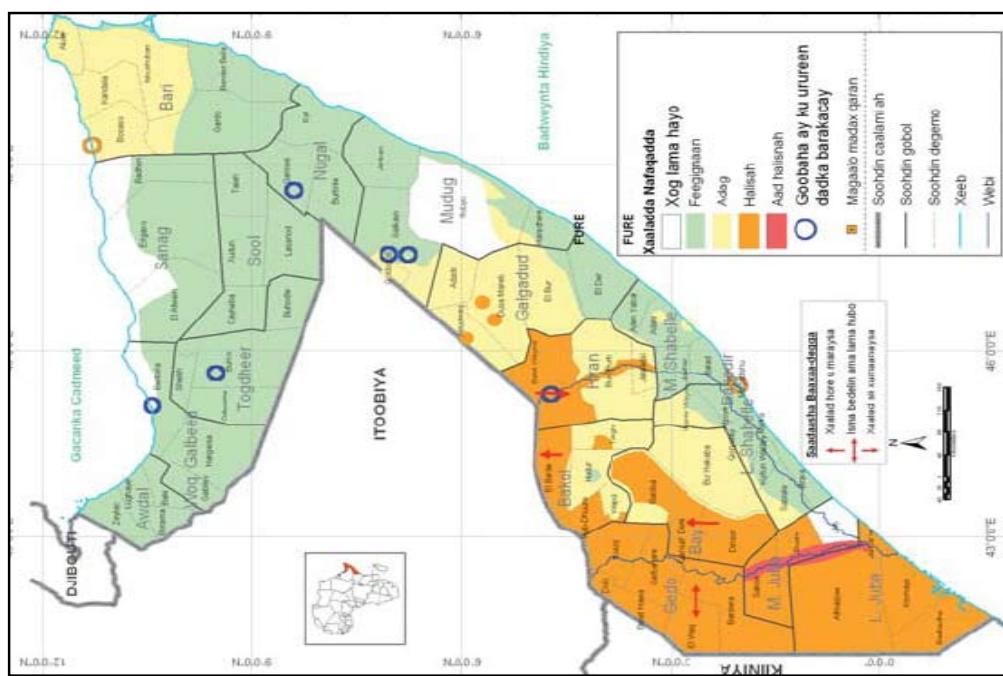
3. Dadweynaha beero-iyoo-xoola-dhaqatada ah ee Shabeellooyinka heerkarka GAM ee la diiwaangeliyey waa **17.6%** (13.3-21.8) iyadoo heerkarka SAM uu yahay **3.2%** (1.7-4.6); dadka barakacay ee jooga Afgooye/Marka heerkarka GAM ee la diiwaan geliyey waa **15.2%** (11.7-18.6), halka heerkarka SAM ka yahay **3.2%** (1.9-4.5). Dadka dhulka webiyada heerkarka GAM waa **14.0%** (11.2-16.7) iyadoo heerkarka SAM uu yahay **2.9%** (1.6-4.1).

4. Dadka dhulka webiyada ee Hiiraan waxa la diiwaan geliyey heerkarka GAM oo ah **17.5%** (11.4-20.4) iyada oo heerkarka SAM noqday **2.5%** (1.5 - 3.6).

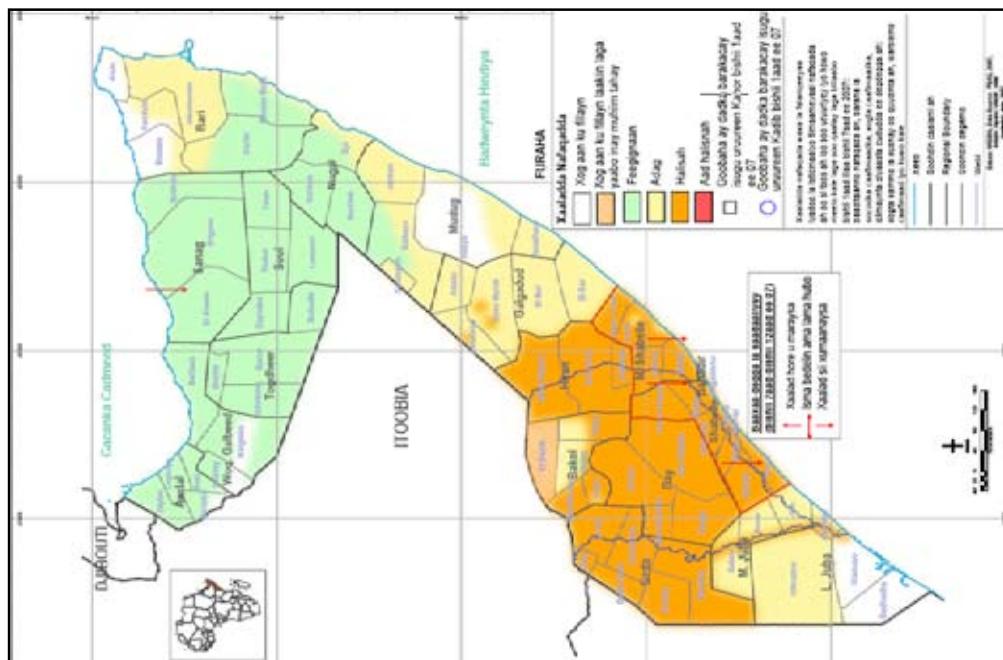
5. Baaraatay xogta nafaqada ah oo ay horseed u ahayd hay'adda ACF bishii 11aad ee 2007 waxa warbixin lagu sheegay in heerkarka GAM uu yahay **12.4%**, halka heerkarka SAM ka yahay **0.6%**.

Qoondevinta Xaaladda Nafashada: Xaaladda nafashada waxaa la kala saaraan iyadoo la isticmaalo dhikowka tilmaame ee soo socda: illamaameyaaasta jirka gofta - nafaqa-darro xun (maalka aed loo dhubbio) iyo qyaasaha heerka dhimashada ee ka soo baxa qii maalmaha nafashada, Cabrika Wareegga Cududda ee ka soo baxa Qaababka xogaha Caafimaadka (HS), iiftaanka xarummo quidinneed oo la xusthay iyo isbeddellada caruurta xarumaha ama cusbitaallada la dhigo. Tilmaameyaaasta aan ku salaysayn qyaasasta jirka gofta - kala duwananta cintada, inta jeer ee cunto la cuno, iiftaanka cuduro, helitaanka taallal iyo xaaladda hubinta cintada, ayaa ijanaa la iixgeliye. Waxa loo baahen yahay ugu yaraan taba tilmaame oo ku salaysan qyaasasta jirka gofta si loo sameeyo falandoyn lauq taageerayo tilmaameyaaasha aan ku salaysayn qyaasasta jirka gofta. Shaxda gaarka ah ee qoondaryitu waxa weeye goraal lagu howl oo ay leeyihii guddiga hay'ado kala duwan oo ay isku dubairidday FSACU iyadoo ay wax ku bijiryeen isku dubardkaas hay zaddaha la isbahaysto ee ka tirsan Jimciyadda Quruumaha ka Dhaxaysa iyo Ururada Aan Dawliiga ahayne ee ka hawlgala Soomaaliya iyo gobolka geeska Afrika.

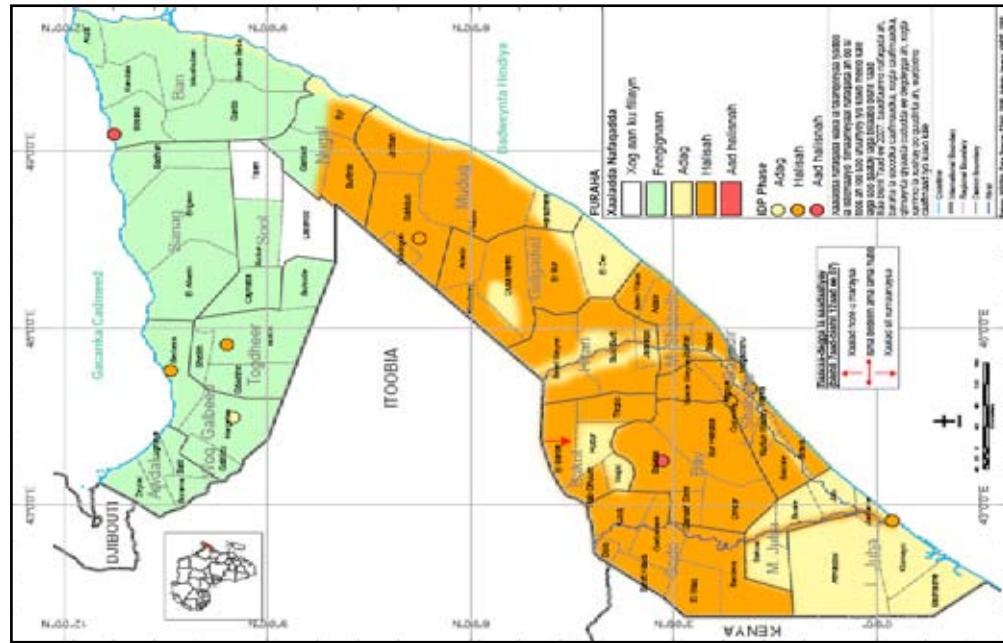
Kharijaddha 1: Qiyaastaa Xaaladdha Nafagaada. Bisha 1aad ee 2007

Kharijaddha 2: Qiyaastha Xaaladdha Naafagaada, Bisha 7aad ee 2007

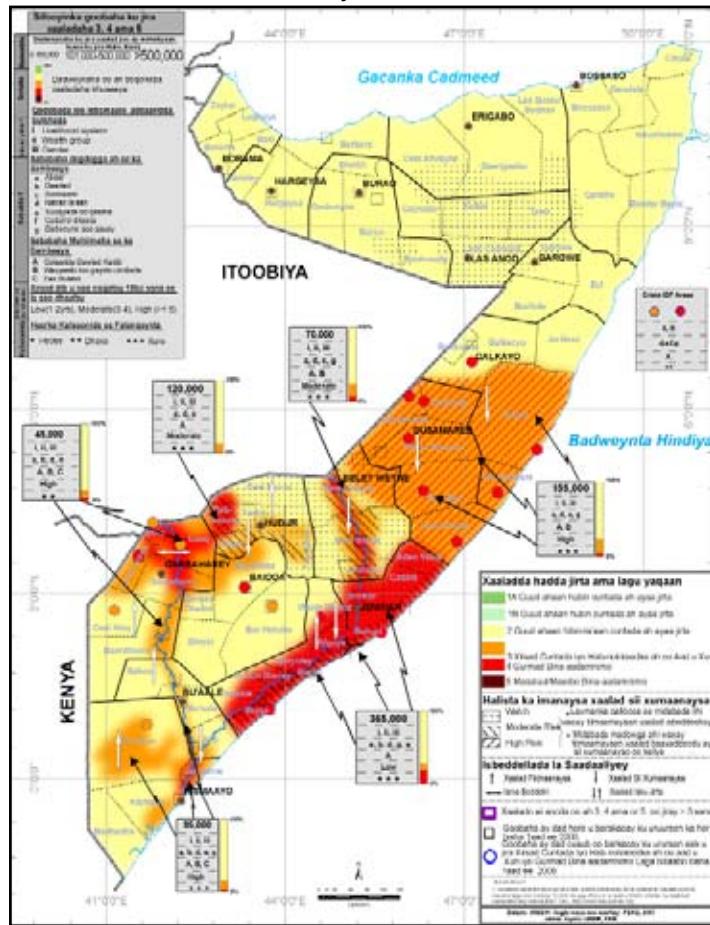
Kharijada 3: Qivaasta Xaaladda Naafagaada Bisha 1aad ee 2008

Qoondaynta Isku-dhafka Xaaladda Sugnaanta Cuntada ee Deyrta '07/08 Kadib: (Bisha 1aad illaa Bisha 7aad ee '08)

FSAU iyo Hay'adaha ay isbahaystaan waxay gabagabeeyeen falanqaynta Xaaladda Hubinta Cuntada iyo Nafaqada ee Deyrta '07/08 Kadib waxaanay oo ay soo saareen Qoondaynta Xaaladda oo dib loo cusboonyasiyey (Eeg Khariidadda 4). Iyadoo ku salaysan natijoojinka, Qaypta Falaqaynta Hubinta Cuntada (FAO/FSAU) iyo FEWSNET waxay xaqiijinayaan inay ka sii dartay xaaladda hubinta cuntada ee badi gobollada dhexe oo ay ku jiraan Galgaduud iyo Koonfurta Mudug.

Khariidadda 4. Falanqaynta Xaaladda Hubinta Cuntada ee Soomaaliya, kadib Deyrta '07/08

**Sanduuq 1: Falanqaynta Xaaladda Hubinta Cuntada ee Soomaaliya:
Tirada Dadweynaha ee Deyrta '07/08 Kadib, Bisha 1aad – Bisha 6aad ee 2008**

Gobollada Saamoobay	Wadarta Dadwynahe ee UNDP 2005 ¹	Qiyaasta la qiiameeyey lio ta ku meelgaadhka ah ee dadweynaha ku jira XCHAX iyo GB	Gurmud Bina-aadamnimo (GB)	Wadarta ku jira XCHAX ama GB oo ah % Dadweynaha Gobolka
Waqooyi ¹	2,341,718	0	0	0
Dhexe				
Galgadud	330,057	80,000	15,000	29
Mudug	350,099	35,000	5,000	11
Isku-darka (Gobollada Dhexe)	680,156	115,000	20,000	20
Koonfur				
Bakool	310,627	90,000	5,000	31
Baay	620,562	25,000	0	4
Gedo	328,378	35,000	10,000	14
Hiraan	329,811	65,000	25,000	27
Jubbada Dhexe	238,877	20,000	0	8
Jubbada Hoose	385,790	60,000	15,000	19
Shabeellada Dhexe	514,901	40,000	85,000	24
Shabeellada Hoose	850,651	85,000	155,000	28
Isku-darka (Koonfurta)	3,579,597	420,000	295,000	20
Banaadir	901,183			
WADARTA GUUD	7,502,654	535,000	315,000	11
<hr/>				
Qiyaasta la qiiameeyey & ta ku meelgaadhka ah ee dadweynaha jooga dhulka Miyyiga ah ee ku jira XCHAX ama GB		850,000		11
Qiyaasta Tirada Dadka Cusub ee Barakacay oo la cusboonyasiyey bisha 1aad ee 2008		705,000		9
Qiyaasta Tirada Dadka Waayeelekha ah ee Barakacay		275,000		4
Qiyaasta Wadarta Dadka Barakacay ee ay Xisadi haysato		1,830,000		24

Waxa intas dheer qaar ka mid ah dadweynaha gobollada Shabeellooyinku waxay ku wadaan inay soo foodsaartay xaalada ah **Gurmud Bina-aadamnimo**. Tirada dadka u baahan gargaar bina-aadamnimo, oo ay ku jiraan dadka cusub ee barakacay, waxay korartay 21%, iyadoo ka korartay 1.5 oo malyuun oo qof gaartayna 1.8 oo malyuun oo qof tan iyo Gugii '07 kadib (Bishii 7 Bishii 12 ee 2007). Wadarta dadka xaaladdani saamaysay 850,000 ka mid ah hab-nololeedkoodu waa dhulka magaalooyinka ka baxdsan, iyadoo 315,000 ay ku jiraan xaalada ah **Gurmud Bina-aadamnimo (GB)** oo ay u baahan yihiin wax qabadyo noloshooda lagu badbaadiyo, halka 535,000 oo qofna ay ku jiraan **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun (XCHAX)** oo waxay u baahan yihiin taageero hab-nololeedka ah. Waxa intas dheer, 700,000 oo ka tirsan tirada guud ee dadka xaaladani saamaysay, waxay matalaan dadka cusub ee ka soo barakacay Muqdisho, (tiradani waxay ka korodhay 325,000 oo ah siday ahayd bishii 7aad ee 2007), iyadoo 275,000 ay matalaan dad muddo dheer barakacsanaa. Labadaas kooxoodba waxay u baahan yihiin wax qabadyo is barbar socda oo noloshooda iyo hab-nololeedyadooda lagu badbaadinayo.

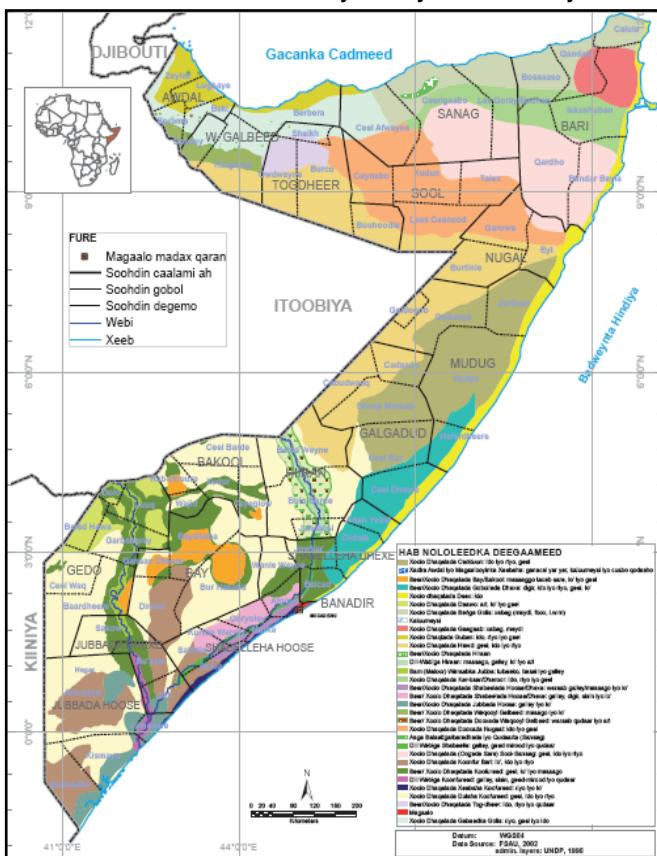
Dad lagu qiyaasay 155,000 oo xoola-dhaqato ah oo jooga gobollada dhexe iyo 70,000 oo kale oo beeralay iyo beero-iyo-xoola-dhaqato ah oo jooga gobolka Hiiraan waxa soo foodsaartay xaalad degdeg u sii xumaanaysa waxaana ay u baahan yihiin gargaar bina-aadamnimo oo deg deg ah iyo taageero hab-loleedka ah.

Badi, ama 76%, dadka lagu tilmaamay inay ku jiraan xaalad ah **Gurmud Bina-aadamnimo (GB)**, iyo 23% lagu tilmaamay inay ku jiraan **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun (XCHAX)** waxay joogaan gobollada Shabeellada Hoose iyo Dhexe. Tani waxay ka dhigan tahay 240,000 oo qof iyo 127,000 oo qof siday u kala horreeyaan (Eeg Sanduuqa 1), waxana ku jira beero-iyo-xoola-dhaqato (49%) iyo dadka dhulka webiyada (41%). Gobollada Shabeellooyinku waxay ku wadaan inay dareemayaan saamaynta waxyabo badan oo naxdin leh oo ay ku jiraan howlaha ganacsiga iyo dhaqaalaha oo qasmay, xaddiga dadka Muqdishu ka soo barakacay oo aad tiradoodo u sarayso, siina kordhayso oo isugu ururay gobolladaas iyo dhibaatooyin sii adkaanaya oo la xiriira fursad u helidda bina-aadamnimada oo ka yimi xaaladda nabadda ee sii xumaanaysa.

Sanduuqa 1 waxuu bixinaya qiyaasta tirada iyo saamiga ee dadweynaha (tirada UNDP 2005) lagu tilmaamay inay ku jiraan **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun** ama **Gurmud Bina-aadamnimo** oo heer gobol ah. Si aad u hesho war dheeraad ah eeg Warbixinta Hubinta Cuntada iyo Nafaqada ee FSAU ee 8da Bisha 2aad ee 2008 oo aad ka helayso Websaytka FSAU: www.fsausomali.org, www.fews.net ama kala xiriir FSAU: fsauinfo@fsau.or.ke.

The livelihoods zones map is presented here for reference.

Khariidadda 5: Hab-nololeedyada Qaybaha Soomaaliya

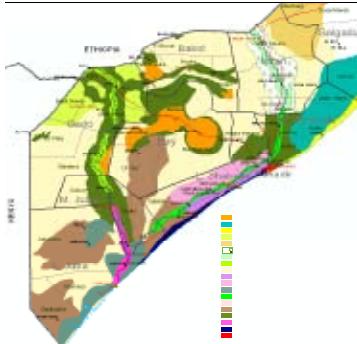

GOBOLLADA KONFURTA (JUBBOYINKA IYO GEDO)

Arrimaha ku hareeraysan

Gobollada Gedo, Jubbadha Dhexe
 iyo Jubbadha Hoose waxay ka kooban yihiin 7 hab-nololeed:
 (1) Xoola-dhaqatada Gudaha ee Koonfurta (2) Xoola-dhaqatada Daawo (3) Jubbooyinka la Waraabiyo (4) Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Baay Bakool (5) Dhulka Webiyada ee Jubbooyinka Koonfureed (6) Xoola-dhaqatada Koonfur-Bare iyo (7) Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Jubbadha Hoose
(Eeq Khariidadda 6).

Khariidadda 6: Gobolada Koonfurta

falanqaynta Guga '07 kadib ee FSAU, hab-nololeedyada gobollada Gedo iyo Jubbooyinka wawa soo foodsaary xaalado **Gurmad Bina-aadamnimo (GB) ama Xiiasad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun (XCHAX)** iyadoo xaaladda nafaqudu ay u dhaxaysay xaalado **Adag** iyo **Halis**. Inkasta oo ay ahayd xaalad walaac leh haddana waxay ka dhignayd horumar maddaama ay hoos uga soo degtay xaalad ah Gurmad Bina-aadamnimo kadib abaarhii iyo daadakii 2005/06. Xaaladda hubinta cuntada ee fiicnaatay waxay xiriir la lahayd roobabkii Deyrtii '06/07 ee wanaagsanaa oo wax ka taray dalaga roobabka ku baxa iyo soosaarka xoolaha ee hab-nololeedyada xoola-dhaqatada iyo Beero-iyoo-xoola-dhaqatada.

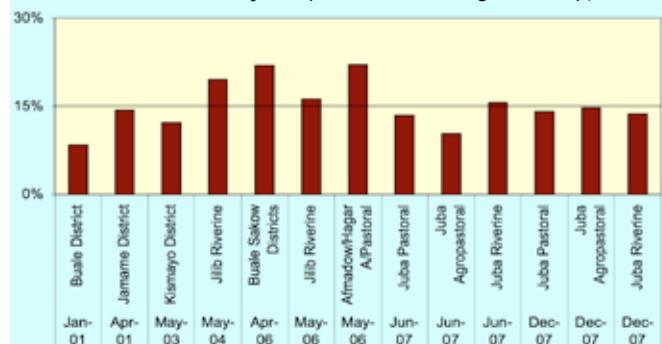
Falanqaynta Hadda

Xaaladaha guud ee hubinta cuntada iyo hab-nololeedka ee gobollada Jubbooyinku waxay muujyeen horumar sii socda oo wanaagsan marka loo eego abaarihii iyo daadakii '05/06. Tani waa natijada ka soo baxday xiliyada roobabka wanaagsani ay da'een ee sii socda oo ay ku jiraan roobabkii aadka u fiicnaa ee da'av Devtrii '07/08, oo hore u marivey wax soosaarka firileydha.

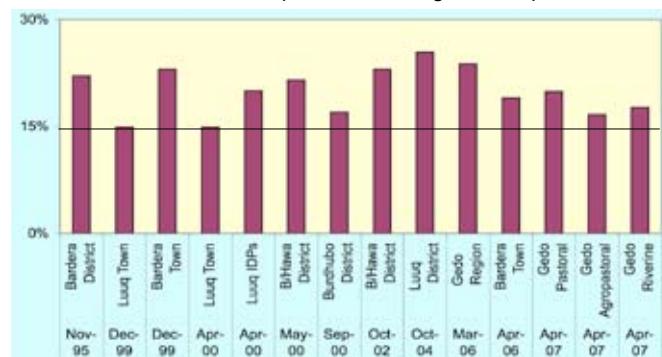
ee goobaha beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee koonfurta. Hase yeeshes goobo ka mid ah Kismaayo iyo Jamaame ee gobolka Jubbada Hoose waxa soo foodsaaray roobabkii Deyrta oo aad u liitay oo keenay in dalaga aan lagu guulaysan (Jubbada Hoose soosaarka firleyda wuxuu ahaa 35% keliya celceliska dagaalka kadib) hab-nololeedyada dhulka webiyada iyo beero-iyoo-xoola-dhaqatada labababa. Dhammaan dhulka xeebuu roobabka ay heleen way liiteen waxaana ay ugu adkaysteen dhibaatooyinka iyagoo ku tiirsan soosaarka xoolaha. Tirada arigu way sii kordhaysaa iyada oo ka soo kabanaysa abaartii, tirada lo'duna hore ayay u martay taas oo sababtay in ay kordhaan helitaanka caanuha iyo in qiiimaha xoolaha iyo iswaydaarsiga ganacsiguba ay wanaagsanaadaan. Hadda tirada dadka u baahan gargaar ee ku nool gobollada Jubbooyinku waa **95,000**. Tiradan **15,000** oo kamid ahi waxay joogaan dhulka webiyada ee Jamaame iyo Kismaayo waxaana **soo food saartay** xaalad ah **Gurmud Bina-aadamnimo (GB)**, **80,000** oo qofna waxay ku jiraan **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun (XCHAX)** oo waxay joogaan hab-nololeedyada dhulka beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee Jubbada Hoose, Dhulka Webiyada ee Jubbooyinka, iyo Xoola-dhaqatada Koonfur-Bari. Koonfurta Gedo, xaaladda hubinta cuntada ee guud hore ayay u martay oo waxay gashay xaalad ah **Hubin La'aan Cuntada ah oo Guud (HLCG)** (waxaa laga soo xigtay CFI iyo xaaladda ilaalada "Watch situation" Gugii '07) kadib goynta dalagga Deyrta '07/08 oo wanaagsanaa, oo ahayd 291% celceliska dagaalka kadib, iyadoo 99% ay ka soo baxday degmada Baardheere. Waxa intaas raaca, Xoola-dhaqatada Gudaha ee Koonfurta ee jooga koonfurta Gedo xooluhoodu dib ayay u soo kabteen heerka dhalmada xooluhuna wuu sarreeyey, taasoo keentay inay korodhay fursad u helidda caanaha iyo subaqguba.

Hase yeeshee, Deyrta '07/08 kadib xaaladda hubinta cuntada ee waqooyiga Gedo weli waxay ku jirtaa **XCHAX** ama **GB** kadib soosaarka dalaggaa ee Deyrta '07/08 oo liitay wax soo saarka firileyda ahaana 2% ceceliska dagaalka kadib, iyo dalaga oo aan lagu guulaysan Gugii '07. Xooluhu iyana si buuxda dib umay soo kabanin. Jubbooyinka, xaaladda nafaqada ee xoola-dhaqatadaha iyo beero-ijo-xoola-dhaqatadu weli waa xaalad **adag** (*Eeg Khariidadda 6*), xaaladda nafaqada ee dadka dhulka webiyaduna waa mid ah **Halis**. Si kastaba ha ahatee, hab-nololeedyada Jubbooyinka, xaaladda nafaqadu waxay muujinaysaa xoogaa horumar ah iyadoo ka soo degtay heerarkii hore ee ahaa Halis iyo halis aad ah ee lagu arkayay gobolladaas tan iyo sannakdii 2004 (*Eeg Jaantusta 1*). Marka loo eego Gugii '07, xaaladda nafaqada ee Gedo weli waa mid ah **Halis** (*Eeg Jaantusta 2*).

Jaantus 1: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada Xun 2001 - 2007, Gobolada Jubbooyinka (WHZ <-2Z ama caga bararka)

Jaantus 2: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada Xun 1995 - 2007, Gobolka Gedo (WHZ<-2 ama caga bararka)

Natiijooyinka ugu muhiimsan oo ku salaysan hab-nololeed ee gobollada Jubbooyinka iyo Gedo ayaa hoos lagu soo bandhigay.

Hab-nololeedyada Xoola-dhaqatada gobollada Jubbooyinka iyo Gedo

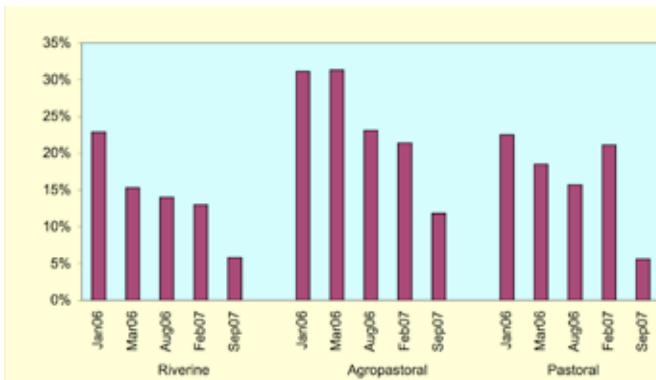
Xaaladaha guud ee nafaqada ee hab-nololeedyada xoola-dhaqatada ee gobollada Gedo weli waa mid ah Halis, Jubbooyinku waxay ku jiraan xaalad **Adag** mana muuqdaan isbeddello waaweyn oo dhacay lixdii bilood ee la soo dhaafay (tan iyo Gugii '07 kadib). Hase yeeshiee, xaalada hubinta cuntadu way ka soo raynaysaa marba marka ka dambeeya saamaynta wanaagsan ee ka timi roobabkii Gugii '07 iyo Deyrtii '06/07 dartood. Roobabkaas oo keenay in badi noocyada xoolkohu ay dib uga soo kabtaan xaaladihii ay soo mireen, sababtoo aha waxa kordhay fursad u helidda daaqa iyo biyaha. Hase yeeshiee heerarka cudurrada oo sarreeya iyo qaababka quudinta iyo daryelka oo liitaa waxa ay sii xumaynayaan xaaladda nafaqada ee gobolladaasi. Waxa intaas dheer, halista sii socota ee ka imanaysa colaadda iyo kaabayaasha dhaqaalaha: isHaqabtirka, gaadiidka iyo waddooyinka oo liitaa waxay xayireen adeegyada bina-aadamnimada ee gobolladaasi. Sidaas dartreed xaaladda nafaqada ee goobaha xoola-dhaqatada ee gobollada Jubbada Dhexe iyo Hoose waxa lagu tilmaamay inay tahay mid **adag**, goobaha xoola-dhaqatada ee Gedo iyadu waa mid ah **Halis**, waxana la filayaa inaanay isbeddeli doonin dhowrka bilood ee soo socda.

Natiijooyinka ugu muhiimsan ee nafaqada ee goobahaasi waa sida soo socota:

- Qiimaynta Nafaqada:** qiimayn nafaqada ah oo ay FSAU iyo hay'adaha ay isbahaystaan ka sameeyeen hab-nololeedyada xoola-dhaqatada ee Jubbada Dhexe iyo Hoose bishii 12aad ee 2007 waxa lagu ogaaday in xaaladda nafaqadu ay tahay mid **adag** iyadoo heerka **GAM** uu yahay **14.1%** (11.3 – 16.9), halka heerka **SAM** uu ka yahay **2.2%** (1.3-3.2) oo ay ku jiraan 12 dhacdo (1.2%: 0.6-1.9) oo ah caga barar; iyo heerka dhimashada ee guud (CMR) oo ah **0.93** (0.54 – 1.31), iyadoo heerka dhimashada ee carruurta shan sano ka yari tahay **1.76** (0.62-2.90). Labadaas heer ee dhimashadu waxa ay ku jiraan xadka la aqbali karo. Natijooyinkaasi waxay la socdaan qiimaynihii ugu dambeeyey ee la sameeyey bishii 6aad ee 07, (Eeg Jaantusta 1.) Gedo dhowaan lagama samayn qimayn walaacyo laga qabay suurtagalnimadeeda darteed.

- Xogta Baraha La socodka Nafaqada:** Qiimayn Baraha La socodka Nafaqada ah oo laga sameeyeey 12kii bilood ee u dambeeyey gobollada Jubbooyinku waxay muuijyeen heerar sare oo nafaqa-darro ah (5-20%) laakiin waxa jira isbeddello sheegaya inay hoos u dhacayso tirada carruurta ay nafaqa-darro xumi hysaa labadii qiimaynood ee u dambeeyey, gaar ahaan tii u dambaysay oo la sameeyeey bishii 9aad ee 2007 oo muujisay <10% oo carruurta la qiimeeyey inay hayso nafaqa-darro xumi (Eeg Jaantusta 3). Kala duwanaanta cuntadu hore ayay u martay gobollada jubbooyinka iyadoo >90% qoysaska la qiimeeyey ay cunaan in ka badan 3 nooc oo cunto ah badi barahaas, cuntadaas oo inta badan la soo iibsadey (firileyd) iyo dheefta ay xoolaha kala soo baxaan (caano).

Jaantus 3: Isbeddellada Heerarka Carruurta ay Nafaqa-darro Xumi Ku Dhacday ee Baraha La socodka Nafaqada Bishii 1aad ee '06 – Bishii 9aad ee '07 Gobolada Jubbooyinka

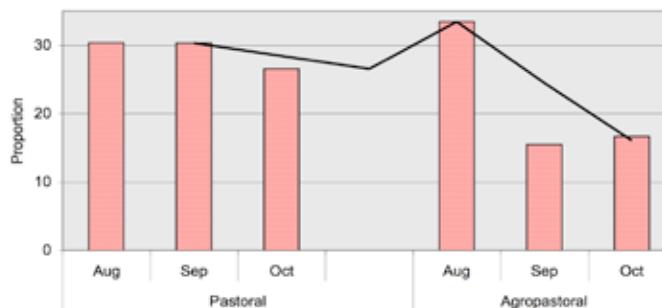

• **Qiimayn ah Cabirkha Wareegga Cududda oo degdeg ah⁶ (MUAC):** Qiimaynta degdeg ah ee MUAC (FSAU, Bishii 12aad ee 2007), oo laga sameeyey 9 tuul oo ah xoola-dhaqatada Gedo waxa la diiwaangeliyey in wadar ah **12.5%** (N=415) oo ka tirsan carruurta la qiimeeyey inay hayso nafqa-darro xumi (MUAC<12.5 cm), iyo in **0.5%** ay nafqa-darro aad u xumi hayso (MUAC<11 cm ama caga barar) taasoo muujinaysa xaalad nafaqo oo **Halis** ah.

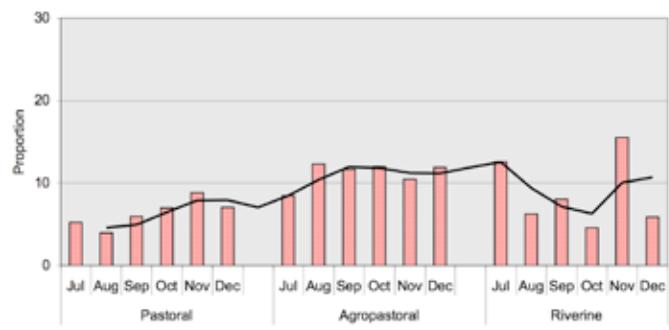
• **Xarumo Quidinta ah oo la Xushay:** inkasta oo ay adag tahay in la tarjumo sababtoo ah nabad la'aanta hakineysa barnamijka gudbinta iyo isbeddello dhowaan lagu sameeyey qaabka bulshada ku salaysan ee daaweynta carruurta, haddana heerarka carruurta ay nafaqa-darro aad u xumi hayso ee la dhigayo xarumahaasi weli way sarreeyaan goobaha qaar ka tirsan Gedo, halka meelaha kale qaarna uu heerarkoodu hooseeyo. Walaacyo kale waxay la xiriiraan xarumo quidinta ah oo la xushay oo ku yaalla goobaha deriska ah ee Mandhera, Kiiniya, oo la soo sheegay in dhowaan ay kordheen tirada carruurta ka tegay waqooyiga Gedo ee la dhigay xarumahaasi. Tan waxa loo malaynayaan inay xiriir la leedahay cudurka Shuban Biyoodka oo dhowaan ka dillaacay waqooyiga Gedo. Tiro sii kordhaysa (inkasta oo aanay ku fillayn) oo ah of dadka ama hay'adaha bina-aadamnimada doorka ka ciyaaara ayaa isku dayaya inay wax ka qabtaan daaweynta nafaqa-darrada dhedhexaadka ah iyagoo isticmaalaya barnaamijyo quidinta ah oo dheeraad ah inkasta oo howlahan ay xayireen nabad la'aanta iyo kaabayaasha isgaadhsiiinta, gaadiidka iyo waddooyinka ee liitaa.

Nidaamka Xogta Caafimaadka (HIS): Tirada carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee lagu arkay xarumaha caafimaadku waxay muujinaysaa innuu sarreeyo heerka tirada carruurta ay nafaqa-darradu haysaa (>10%) taas oo aan isbeddelin Gedo. Hase yeeshiee, tiro taas ka hoosaysa oo ah carruur ay nafaqa-darro xumi hayso (<10%) ayaa laga soo sheegayay xarrumaha caafimaadka ee xoola-dhaqatada ee Jubbooyinka tan iyo bishii 7aad ee 2007. Xarumaha caafimaadku waxay ku wadaan inay sheegayaan heerar sare oo cudurro ah laakiin taasi waxay la socotaa isbeddellada xilliga ee la filay ee ku saabsan shubanka, kaneeco la tuhansan yahay iyo caabuq dhuunta ah oo la xiriira neefsiga kowaas oo ay dhici karto inay sii xumeeyeen u nuglaanta cudurrada biyaha ka dillaaca roobabka dartood. Nabad la'aanta iyo arrimo la xiriira fursad u helidda ayaa la tixgeliyey markii tirooyinkan la tarjumayay (Eeg Jaantusaha 4a iyo 4b).

Jaantus 4a. Isbeddellada Heerarka Carruurta ay Nafaqa-darro Xumi Ku Dhacday ee lagu arkay Xarumaha Caafimaadka, Bishii 8aad-10aad ee 2007 (HIS), Hab-nololeedyada Gedo

Jaantus 4b. Isbeddellada Heerarka Carruurta ay Nafaqa-darro Xumi Ku Dhacday ee lagu arkay Xarumaha Caafimaadka, Bishii 8aad-10aad ee 2007 (HIS) Hab-nololeedyada Dooxada Jubba

6 Qiyaasaha cabirkha wareegga cududda ee laga qaaday carruur ay da'doodu u dhaxayso 12-59 bilood

Hab-nololeedyada Beero-iyo-xoola-dhaqatada Gobollada Jubbooyinka iyo Gedo

Xaaladda guud ee nafaqada ee beero-iyo-xoola-dhaqatada Gedo iyo Jubbooyinku ma muujinayso waxa isbeddel ah oo weeyn oo dhacay 6diil bilood ee la soo dhaafay iyadoo tilmaameyaasha qaar ay muujinayaan horumar, tilmaameyaasha qaarna xaalad sii xumaanaysa, iyadoo kuwo kalena ay muujinayaan inaanay waxba isbeddelin. Hase yeeshi, goobaha muujinaya horumar sii socdaa ee tilmaameyaasha hubinta cundatu waxay la xiriiran saamaynta togan ee ka timid roobabkii Deyrtii 07/08 oo wanaagsanaa. Hase yeeshi hab-nololeedyada beero-iyo-xoola-dhaqatada ee Jamaame iyo Kismaayo oo ay soo foodsartay dalaga in lagu gulaysan waayay waxa weli ka jirta **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun**. Sidaas darteed xaaladda nafaqada ee hab-nololeedyada beero-iyo-xoola-dhaqatada ee gobollada Jubbada Dhexe iyo Hoose, waxa lagu tilmaamay inay ku jiraan xaalad **Adag**. Gobolka Gedo wuxuu ku jiraa xaalad nafaqo oo **Halis** ah waxaana la filayaa inaanay xaaladdaasi isbeddelin dhowrk bilood ee soo socda sababto ah fursad u helidda adeegyada caafimaad oo ku wadda inay liidato, qaababka quindintay iyo daryeelka carruurta oo aan fiicnay iyo taageerada bina-aadammimada iyo hab-nololeedka oo hoos u dhacday.

Natiijooyinka muhiimka ah ku saabsan goobahaasi waa sida soo socota:

- **Qiimaynaha Nafaqada:** Badi qiimaynaha dhownaan laga sameeyey hab-nololeedka beero-iyo-xoola-dhaqatada ee Jubbooyinka bishii 12aad ee 2007 waxay sheegeen in xaaladda nafaqadu ay tahay mid **Adag** iyadoo heerk GAM uu yahay **14.7%** (10.9-18.5), heerk SAM na uu yahay **2.6%** (1.4-3.9) oo ay ku jiraan 12 dhacdo (1.3%: 0.5-2.0) oo ah caga barar. Heerk guud ee dhimashada (CMR) iyo heerk dhimashada ee carruurta ka yar shan sano (U5MR) waxay ahaayeen **0.80** (0.45 – 1.16) iyo **1.13** (0.49 – 1.78) siday u kala horreeyan; CMR iyo U5MR labaduba way ka hooseeeyaa xadka feejignaanta taasoo muujinaysa inay yihiin heerar la aqbali karo. Natijooyinkaasi ma muujinayaan isbeddel weyn marka loo eego qiimayntii ugu dambaysay ee la sameeyey bishii 6aad (Eeg Jaantusta 1).
- **Xogta Baraha La socodka Nafaqada:** Isbeddellada heerkarka carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee jooga goobaha beero-iyo-xoola-dhaqatada ee Jubbooyinka ee ka soo baxay baraha la socodka xogtu waxay labadii goor ee u dambeeyey oo ahaa laga billaabo bishii 2aad ilaa Bishii 9aad ee 2007, waxay muujinayaan inay tiradu hoos u dhacayso, hase yeeshi heerkarku weli way sarreeyan (>10%) laakiin way hooseeeyaa marka loo eego siday ahaayeen isla xilligan oo kale sannadkii hore.
- **Qiimayn ah Cabirkha Wareegga Cududda oo degdeg ah (MUAC):** Qiimayn deg deg oo ah MUAC (FSAU, Bishii 12aad ee 2007), oo laga sameeyey shan tuulo oo ah beero-iyo-xoola-dhaqatada Gedo waxa la diiwaan gelyey in wadar ah **15.8%** (N=322) oo ka tirsan carruurta la qiimeeyey ay hayso nafaqa-darro xumi, iyo in **1.2%** ay nafaqa-darro aad u xumi hayso (MUAC<11 cm ama caga barar) taasoo muujinaysa xaalad nafaqo oo ku joogtooday inay tahay **Halis**. Qiimayn tan la mid ah (FSAU, Bishii 12aad ee 2007) oo laga sameeyey dadka barkacay ee jooga Kismaayo waxa la diiwaan gelyey **11.7%** (N=1223) oo ah carruur ay da'doodu u dhaxayso 1-5 sano oo uu yahay MUAC <12.5 cm, sidaas darteed ay hayso nafaqa-darro xumi taasoo tilmaamaysa xaalad nafaqo oo **halis** ah.
- **Xarummo Quudinta ah oo la xushay:** Guud ahaan xogta banaamijka quudinta ee la xushay joogto ma aha maaddaama adeegyadu inta badan ay hakadaan fursad u heliddana ay koobeen colaadda iyo waddooyinka oo liita. Sidaas darteed natijooyinka waxay noqon karaan kuwo ay adag tahay in la tarjumaa marka la eego arrimahaas.
- **Nidaamka Xogta Caafimaadka:** Tirada carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee lagu arkay xarrumaha caafimaadku ee dadka daggan webiyada ee Jubbooyinka waxay muujinaysaa inay isbed-bedalaysay saddexdii bilood ee la soo dhaafay, iyadoo aad u korartay bishii 11aad (>15%) haddana waxay hoos u dhacday mar kale bishii 12aad (<10%) laakiin guud ahaan joogto ayey ahaayeen bilihii ka horeeyey. Heerkarka cuddurrada ee sida shubanka, cudur lagu tuhunsan yahay kaneeco iyo caabuqa dhuunta ee la xiriira neef qaadashada kuwaas oo ay dhici karto inay sii xumeeyeen unuglaanta cudurra biyaha ka dhasha ee ay keeneen roobabku (eeg jaantuusyada 4a and 4b).

Hab-nololeedyada Dhulka Webiyada ee Gobollada Jubbooyinka iyo Gedo

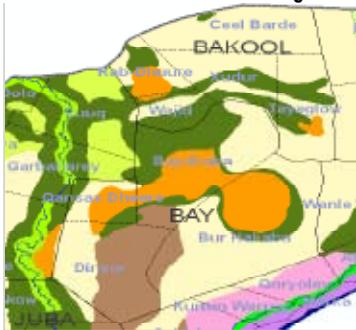
Xaaladda guud ee nafaqada ee hab-nololeedyada dhulka webiyada ee gobollada Gedo iyo Jubbooyinku waxay weli ahaayeen **Halis** lixdii bilood ee la soo dhaafay, laakiin waxay muujinaysaa horumar weyn marka loo eego xaaladdii ahayd Halis aad ah ee ay goobahaasi ku jireen Deyrtii '06/07. Hurumarkani badi wuxuu xiriir la leeyahay wax soosaarka firileyda, helitaanka shaqada gudaha, kalluumaysiga dhasheegyada iyo helitaanka khudradda iskeed u baxda oo kordhay iyo hawlo badan oo bina-aadammimada ah oo laga waday goobahaas lixdii bilood ee la soo dhaafay. Hase yeeshi, dhulka webiyada oo leh tiro sare oo ah Caga barar (kwashiorkor) weli way nugulyihiin waxaana ay ku jiraan oo soo wajahaysa xaalad nafaqo oo ah **Halis** marka la eego halista sare ee ka imanaysa daadad, oo ay dheeryihiin adeegyada caafimaadka, biyaha iyo faya-dhowrka oo liita iyo qaababka taageerada bulshada oo aan fiicanayn. Sidaas darteed, xaaladda nafaqada ee dhulka webiyada ee Gedo iyo Jubbooyinkaba waxa lagu tilmaamay inay yihiin **Halis**.

Natiijooyinka ugu muhiimsan ee goobahaasi waa sida soo socota:

- **Qiimaynaha Nafaqada:** Qiimaynta ugu dambaysay ee laga sameeyey hab-nololeedkani bishii 12aad ee 2007 Jubbooyinka markaas oo la sheegay inuu heerka GAM ahaa **13.7%** (10.0-17.3), iyada oo heerk SAM uu ahaa **4.4%** (2.5-6.6). Tiro sare (n=23) oo ah dhacdooyin caga barar ah (2.6%; 1.1-4.0) ayaa la soo sheegay, taasoo khusaysa in ka badan kala bar wadarta carruurta ay nafaqa-darro aad u xumi hayso, waxaana ay muujinaysaa xaalad nafaqo oo **Halis** ah, inkasta oo heerkarka GAM ay ka hooseeeyen xadka gurmadka >15%, ee la soo sheegay lixdii bilood ee ugu dambeeyey ee Gugii 2007 (Eeg Jaantusta 1).
- **Xogta Baraha La socodka Nafaqada:** Isbeddellada heerkarka carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee ka soo baxay xogta baraha la socodka nafaqada ee dhulka webiyada ee Jubbooyinku labadii xogood ee u dambeeyey oo la sameeyey bishii 2aad ilaa bishii 9aad ee 2007; waxay tilmaamayaan hoos u dhac weyn marka loo eego isla muddadaas ee sannadkii hore.
- **Qiimayn ah Cabirkha Wareegga Cududda oo degdeg ah (MUAC):** Qiimayn degdeg ah oo ah MUAC (FSAU, Bishii 12aad ee 2007), oo laga sameeyey afar tuulo oo dhulka webiyada ee Gedo waxa la diiwaan gelyey in wadar ah **15.1%** (N=231) oo ka tirsan carruurta la qiimeeyey in ay hayso nafaqa-darro xumi, iyo in **1.3%** ay hayso nafaqa-darro aad u xumi (MUAC<11 cm ama caga barar) taasoo muujinaysa xaalad nafaqo oo ku wadda inay tahay **Halis**.
- **Xarummo Quudinta ah oo la xushay:** Wararka qaar laga soo qaata barnaamijyo quudinta ah oo la xushay ayaa laga helayaa gobolladaasi laakiin adeegyadu inta badan way hakadaan waxaana koobay colaadda iyo waddooyinka oo liita. Sidaas darteed xogta isbeddellada carruurta xarumahaas la dhigo oo joogto ah lama hayo, inkastoo xogta la hayaa ay welu muujinayso in tiro badan oo carruur ah lagu tilmaamay inay nafaqa-darro aad u xumi hayso. Hase yeeshi, xogtan waxaa loo baahan yahay in si feejigan loo tarjumo iyadoo la tixgelinayo hakadka ku yimi fursad u helidda barnaamijyada quudinta ee la xushay iyo xarumaha caafimaadka.
- **Nidaamka Xogta Caafimaadka:** Tirada carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee lagu arkay xarrumaha caafimaadku ee dadka daggan webiyada ee Jubbooyinka waxay muujinaysaa inay isbed-bedalaysay saddexdii bilood ee la soo dhaafay, iyadoo aad u korartay bishii 11aad (>15%) haddana waxay hoos u dhacday mar kale bishii 12aad (<10%) laakiin guud ahaan joogto ayey ahaayeen bilihii ka horeeyey. Heerkarka cuddurrada ee sida shubanka, cudur lagu tuhunsan yahay kaneeco iyo caabuqa dhuunta ee la xiriira neef qaadashada kuwaas oo ay dhici karto inay sii xumeeyeen unuglaanta cudurra biyaha ka dhasha ee ay keeneen roobabku (Eeg Jaantusta 4a iyo 4b).

GOBOLLADA KOONFUR-GALBEED (BAAY IYO BAKOOL)

Khariiddadda 7: Gobolada Koonfur-galbeed

Gobollada Baay iyo Bakool waxay ka kooban yihiin laba hab-nololeed oo muhiim ah, beero-iyoo-xoola-dhaqato iyo xoola-dhaqato. Kuwaasi waxay u sii kala qaybsan yihiin afar hab-nololeed, (1) Xoola-dhaqatada Gudaha ee Koonfurta, (2) Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Koonfurta (3) Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Baay Bakool – oo mesaggo badani ka baxi karto iyo (4) Xoola-dhaqatada Koonfur Bari (Eeg Khariiddadda 7).

Falanqaynta Deyrtii '06/07 Kadib ee FSAU ee xaaladda hubinta cuntada iyo hab-nololeedka waxaa lagu tilmaamay badi qaybaha gobollada Baay iyo Bakool inay soo foodsaartay xaalad ah **Helid la'aan Cuntada ah oo Guud**, taasoo ka dhigan hurumar marka loo eego xaaladdii hore ee ahayd Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun. Hurumarkan markaas waxa lagu xiiriye saamaynta wanaagsan ee ka timi laba xilli (Gugii '06 iyo Deyrtii '06/07) oo roobab wanaagsani ay ka da'een gobolladaas iyo natijjadoodii ahayd in firleyda wanaagsan iyo in wax soo saarka xooluhu uu kordhay. Hase yeeshi, Falanqaynta la isku daray ee FSAU ee Gugii '07 kadib ee gobollada Baay iyo Bakool, waxay muujisay in horumarkii muqda ee wanaagsan iyo la gaaray Gugii '06 iyo Deyrtii '06/07 ay hakiyeen roobabkii xilligii Gugii '07 ee liitay, oo saamayn xun ku yeeshay wax soo saarka markaas (8% iyo 5% ceceliska dagaalka kadib, siday u kala horreeyaan).

Inkasta oo roobabka xilligaasi ay liiteen, haddana badi qoysasku waxay sheegeen inay haysteen kayd ku filan oo firley ah oo ka soo haray dalaggii wanaagsan iyo xilligii ka horreeyey. Waxaa intaas dheer, qaybta xooluhu waxay ku socotin inay sii wanaagsanaato goobaha xoola-dhaqato iyo beero-iyoo-xoola-dhaqatada inkasta oo ay liiteen roobabkii xilligii Gugii '07, sababtoo ah saamaynta fiican ee isku darkii labadii xilli ee hore ee wanaagsan. Isla markaas, falaqaynta la isku daray ee xaaladda nafaqadu waxay muujisay xaalad ah **Halis** badi qaybaha labadaas gobol, marka laga reebo goobo ka tirsan degmooyinka Waajid, Tiyeglow iyo Xuddur oo ay ka jireen xaalado nafaqo oo Adag. Tani waxay tilmaantay arrinta jirta ee ah in xaaladda nafaqada ee goobahaasi aanay saamayn ku lahayn arrimaha la xiriira helidda cuntada oo keliya ee ay jiraan arrimo badan oo isla xiriira oo ay ku jiraan cudurrada, qaababka daryeelka carruurta oo aan fiicnayn, iyo fursad u helidda kooban ee biyaha, faya-dhowrka iyo daryeelka caafimaadka.

Falanqaynta Deyrtii '07/08 Kadib waxay muujinaysaa in Baay iyo Bakool, marka laga reebo degmooyinka Ceelbarde iyo Rabduure ay heleen roobab ku filan oo keenay firley fiican oo u dhexeeyaa 129% iyo 165% marka lasku celceliyo dagaalka kadib gobollada Baay iyo Bakool, siday u kala horreeyaan. Saamaynta wanaagsan ee roobabkii Deyrtii waxa kale oo ay keeneen inay kordhaan helitaanka biyaha iyo daaqaba, inay fiicnaatay xaaladda xooluhu, dhalmada xoolaha oo sarreysay iyo in wax soo saarka caanaha oo u deheeyey mid caadi ama mid wanaagsan. Waxa sidan ka duwan, Ceelbarde, Rabduure iyo qaybo ka tirsan Waajid oo helay roobab aan fiicnay oo sidaas darteed dalaggii aan lagu guulaysan, helitaanka biyaha iyo daaquna uu liito oo ay xuuluhu ka guureen. Guud ahaan, helidda cuntada iyo hab-nololeedka ee badi gobollada Baay iyo Bakool waxa lagu tilmaamay inay ku jiraan **Helidda la'aan Cuntada ah oo Guud** iyo inay halis ugu jiraan xaalad feejignaan ah in xaaladdu ay sii xumaan karto Ceelbarde iy qaybo ka tirsan degmooyinka Xuddur iyo Tiyeglow. Goobaha haray ee Xuddur, Tiyeglow iyo Waajid waxay ku jiraan xaalad ah **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun** iyo halis **Dhexdhedaad ah** oo ka imanaysa inay xaaladdu sii xumaatay iyadoo 50% ee beero-iyoo-xoola-dhaqatada saboolka ah ee Ceelbarde, Rabduure iyo qaybo ka tirsan degmada Waajid ay ku jiraan **Gurmud Bina-aadamnimo** oo ay halis **Dhexdhedaad ah** ugu jiraan in xaaladdu ay kasii darto.

Xaaladda guud ee nafaqada ee badi gobollada Baay iyo Bakool weli waa **Halis** taasoo muujinaysa inay ku sii joogtowdey xaalad la mid ah tii la diiwaan geliiyey Gugii '07 (Eeg Khariiddadda 1, 2 iyo 3). Waxa ka reebban oo keliya degmooyinka Waajid iyo Xuddur oo xaaladda nafaqada lagu tilmaamay inay tahay mid **Adag** taasoo muujinaysa xoogaa horumar ah Waajid iyo xaalad xasilloon Xuddur tan iyo falanqayntii Gugii '07. Hab-nololeedyada labadaas gobol oo waxyaabaha qaar iskaga mid ah dartood, natijjooyinka muhiimka ah waxa la soo bandhigay iyago heer gobol ah oo ku salaysan hab-nololeedyada ugu waaweyn, ee xoola-dhaqatada iyo beero-iyoo-xoola-dhaqatada.

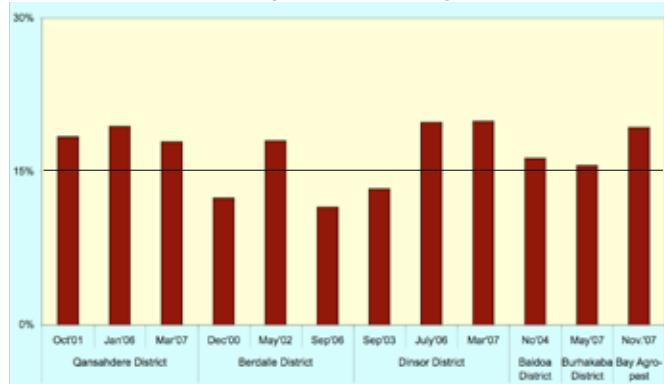
Hab-nololeedyada Beera-iyoo-xoola-dhaqatada Gobolka Baay (Degmooyinka Qansaxdheere, Baydhaba, Berdaale, Diinsoor iyo Buurxakaba)

Gobolka Baay badi waa beero-iyoo-xoola-dhaqato, inta badanina waxay ku tiirsan yihiin soosaarka haruurka/maseggada iyo dhaqashada lo' iyo geel. Xaaladda nafaqada ee dhammaan goobaha beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee gobolka Baay, marka la eego dhovr tilmaamayaal oo hoos lagu soo bandhigay, waa mid ah **Halis**. Tani waxay muujinaysa xaalad nafaqo oo Halis ah oo joogtoobay sidii la diiwaan geliiyey Gugii '07 Kadib waxaana ay la socotaa qiyasaha nafaqada ee muddada dheer ee goobahaas (Eeg Jaantusta 5). Xaaladda **Halista** ah ee joogtoobay ee laga sheegayey muddo sannado ah gobolkaas oo dhan waxa loo aaneeyey inay keeneen arrimo is biirsaday oo ay ugu mudan yihiin cudurro, nidaamka daryeelka bulshada oo liita (naas-nuujinta, daryeelka carruurta), iyo arrimo la xiriira caafimaadka bulshada sida u nuglaanta cudurada, biyaha iyo faya-dhowrka oo liita iyo fursad u helidda adeegyada aasaasiga ah ee caafimaadka.

Natijjooyinka nafaqada ee goobahaasi waa sida soo socota:

- **Qiimaynaha Nafaqada:** Qiimayntii nafaqada ee laga sameeyey dadka ku dhaqan beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee gobolka Baay bishii 11aad ee 2007 waxa la diiwaan geliiyey heerka GAM oo ah **19.3%** (15.2 – 22.8) iyo heerka SAM oo ah **2.1%** (0.8 – 3.6). Inkastoo qiimayntaasi ay hab-nololeed ku salaysnayd oo aan markaas la barbar dhigi karin qiimaynaha heer degmo ku salaysan, haddana natijjooyinkaasi waxay muujinayaan xaalad nafaqo oo **Halis** ah oo la mid ah xaaladdii la diiwaan geliiyey sannadiihii hore ee ku salaysan heer degmo ee laga sameeyey gobolka Baay. (Eeg Jaantusta 5)
- **Qiimayn ah Cabbirka Wareegga Cududda oo degdeg ah (MUAC):** Natijjooyinka qiimayn deg deg oo ah MUAC oo lagu sameeyey 500 oo carruur ah oo lagu baaray 5 xero oo ay ku jiraan dad muddo dheer ku barakacsan oo magaada Baydhabo, waxay muujinayaan in **18%** oo ka tirsan carruurta la qiimeeyey lagu tilmaamay inay hayso nafaqa-darro xumi (<12.5cm ama caga barar), iyo in **3%** ay hayso nafaqa-darro aad u xumi (MUAC<11 cm ama caga barar). Natijjooyinku waxay muujinayaan in bulshooyinka dadka barkacay ay ku jiraan xaalad nafaqo oo **aad Halis** u ah iyo inay ka sii xumaatay heerarkii ahaa Halis ee la

Jaantus 5: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada Xun 2001-2007 Gobolka Baay (WHZ<-2 ama caga barar)

diiwaan geliyey falanqayntii Gugii '07 kadib. Xaaladda nafaqada ee sii xumaanaysa waxaa laga yaabaa in loo aaneeyo cudurka shuban biyoodka oo ka dillaacay magaalada Baydhabo, dadka cusub ee ka soo barakacay Muqdisho oo weli imanaya Baydhabo iyo weliba cadaadis sii kordhaya oo saaran fursadaha dakhliga oo xadidan ee dadka Baydhabo ku barakacsan. Dhacdooyin nababdelyo xumada la xiriira oo badan oo ka dhaca magaalada Baydhabo waxa ay qasaan hawlaho samofalka ku aaddan dadka barakacsan, sidaas darteed waxay u sii nugleynaysaa halis sii kordhaysa oo ugu nafaqa-darro ah.

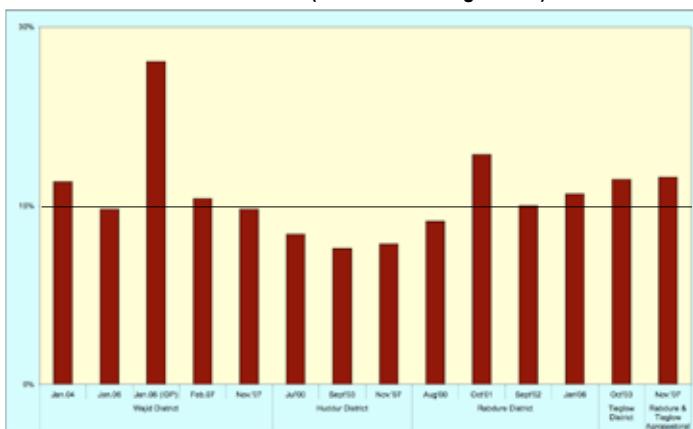
- Xarummo Quidinta ah oo la xushay:** Ugu yaraan hal xarun oo ku aaddan quidinta ayaa kajirta dhammaan xarumaha magaalooinka ee dhammaan degmooyinka gobolka Baay oo dhan, marka laga reebo degmada Buurxakaba oo aan lahayn adeegyada noocas ah. Fursad u helidda xarumaha quidinta ee la xushay (SFC) inta badan waxa hakiya nabad la'aanta, ayadoo dadka deggan miyiga ay xayireen xarumaha oo aad uga fog. Xogta ka soo baxda xarumahaasi waxay ku socota inay muujinayso heerar sare laakiin xasilloon oo ah tirada dadka la dhigayo xarumaha quidinta ee la xushay ee ku yaalla degmooyinka Baydhabo, Berdaale iyo Qansaxdheere saddexdii bilood ee la soo dhaafay.
- Nidaamka Xogta Caafimaadka:** Xarumaha hooyada iyo dhallaanka (MCHs) waxay ku yallaan dhammaan magaalooinka waaweyn, kuwaas oo ay u dheer tahay adeegyada guryaha loogu tago ee ka jira degmada Baydhabo. Heerar sare laakiin xasilloon oo ah tirada carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee laga soo sheegay xarumaha caafimaadka ee lagu baaro gobolka Baay. Hase yeeshee, MCHka Baydhabo wuxuu muujiyey in tirada carruurta ay nafaqa-darro xumi haysaa ay sii kordhaysay bilihii u dambeeyey.
- Kala duwanaanta cuntada:** Qiimayn nafaqada ah oo la sameeyey bishii 11aad ee '07 waxay muujisay **18.3%** qoysaska la qiimeeyey ee hab-nololeedka beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee Baay ay cuneen cunto ay kala duwananshaheedu liito kana kooban in yar marka cuntooyinka laysku Kooxeeyo. Cuntooyinka ugu badan marka laysku Kooxeeyo ee la cunaa waxay ka kooban yihii firiley, sonkor, saliid iyo caano.
- Isbeddellada Cudurrada:** Ilaa 64% ee carruurta la qiimeeyey ee bulshooyinka beero-iyoo-xoola-dhaqatadu waxay sheegeen in hal ama labo cudur oo fidaa ay ku dhaceen labadii toddobaad ee ka horreeyey qiimaynta. Tijaabo degdeg ah oo lagu aqoonsanyo inay kaneeco hayso ayaa xaqiijisay in heerarka cudurka kaneecadu ay sarreeyaan iyadoo **7.1% laga helay** cudurkaas. Cudurrada, gaar ahaan shubanku waxa uu xiriir weeyn la leeyahay nafaqadarrada xun ee Soomaaliya. Bishii 11aad ee '07 qiimayn lagu sameeyey beero-iyoo-xoola-dhaqatada gobolka Baay 6% oo keliya oo ah qoysaska la qiimeeyey ayaa la sheegay in ay fursad u helaan biyo nadiif ah oo la cabbi karo, 14.5% keliyihina waxay fursad u haystaan faya-dhovr. Shubanka waxa sii xumeeyey faya-dhovrka liita iyo baahida loo qabo biyo nadiif oo la cabbi karo.
- Haqabtirka barnaamijyada caafimaadka:** Qiimayntii nafaqada waxa lagu ogaaday in Faytamiin A (Vitamin A) lagu taageero oo la siiyey 55% carruurta iyo tallaalka jadecadda oo la siiyey 51% inay ka hooseeyeen heerka lagu taliyey ee caalamiga ah oo ah in la haqabtiro 95%.

Hab-nololeedyada beero-iyoo-xoola-dhaqatada Gobolka Bakool (Degmooyinka Rabdhure, Waajid, Xuddur iyo Tiyeglow)

Hab-nololeedka beero-iyoo-xoola-dhaqatada Bakool wuxuu ku fidsan yahay qaybo ka mid ah degmooyinka Rabdhure, Xuddur, Waajid iyo and Tiyeglow. Bulshadani inta badan waxay dhaqdaan lo' iyo geel, waxaana ay soo saaraan haruur/maseggo. Xaaladda nafaqada ee beero-iyoo-xoola-

dhaqatada Bakool oo ka soo baxday tilmaameyaal dhawr ahi waa sida hoos lagu soo bandhigay, Rabdhure iyo Tiyeglow waxay ku jiraan xaalad **Halil** ah, Waajid iyo xuddurna waxay ku jiraan xaalad **Adag**. Sida gobolka Baay, heerar sare oo ah nafaqa-darro xun oo joogto ah ayaa ka jirta gobolkaas (*Eeg Jaantusta 6*). Waaana loo arkay inay keeneen cudurro xilliga la socda oo la xiriirtaa la'aanta biyo nadiif ah oo la cabbi karo, adeegyada faya-dhovrka oo liita iyo Tabaha daryeelka carruurta oo aan fiicnayn. Waa intaas dheer, Dalaggii soo go'i lahaa Deyrta '07 oo xumaaday. Degmada Rabdhure iyo saamaynta laba xilli oo is xiga oo Dalaggii xumaaday xilligii Gugii '06 iyo Deyrtii '06/07 qaybo ka mid ah degmooyinka Xuddur iyo Tiyeglow, arrimahaas oo xaaladda sii xumeeyey. Xuddur iyo Waajid, dhinaca nafaqada way dhaamaan marka kuwa kale loo eego (inkasta oo ay iyaba weli tahay mid **Adag**) waxa loo arkay inay u sabab tahay fursad u helid kuwa kale ka fiican oo ay u helaan adeegyada caafimaadka iyo nafaqada ee degmooyinkaas ee ay bixiyaan hay'adaha bina-aadamnimadu.

**Jaabtus 6: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada Xun 2001-2007
Gobolka Bakool (WHZ<2 ama caga barar)**

Natiijooyinka muhiimka ah ee nafaqada ee goobahaasi waa sida soo socota:

- Qiimaynta Nafaqada:** Seddexdii qiimaynood ee nafaqada ee ugu dambeeyey ee laga sameeyey gobolka Bakool waxa sheegeen heerar nafaqa-darro xun oo **Adag** ama **Halil** ah. Qiimayn nafaqada ah oo ay hay'adda Action Contre la Faim (ACF) ka samaysay bishii 10aad ee '07 degmada Waajid waxay sheegtay in xaalad nafaqo **Adag** oo heerka GAM uu yahay **14.3%** (10.5 – 18.1), heerka SAM na yahay **0.8%** (0.2 – 1.5) iyadoo qiimaynta degmada Xuddur ay ku sameeyeen FSAU iyo IMC bishii 11aad ee 2007 la diiwaan geliyey heerka GAM oo ah **11.8%** (9.0 – 14.7) iyo heerka SAM oo ah **1.3%** (0.4 – 2.2). Natijjooyinkaasi waxay muujinayaan xaalad nafaqo oo **Adag** iyo xoogaa horumar ah oo ka dhacay degmooyinka Xuddur iyo Waajid marka loo eego falanqayntii Gugii '07, markaas oo xaaladda nafaqada ee la sheegay ay ahayd Halil. Horumarkani waxa loo aaneeyey inay keeneen fursad u helidda caanaha oo korortay, cudurka shuban biyood oo hoos u dhacay iyo helitaanka adeegyada caafimaadka iyo nafaqada ee ay bixiyaan hay'adaha Caalamiga ah ee Aan Dawliga Ahayn iyo kuwa Jimciyadda Quruumaha ka Dhaxaysaa. Qiimaynta Saddexaad oo ay FSAU iyo hay'adaha ay isbahaystaan ka sameeyeen bishii 11aad ee 2007 dadka beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee degmooyinka Tiyeglow iyo Rabdhure waxay sheegtay xaalad nafaqo oo **Halil** ah oo heerka GAM uu yahay **17.4%** (11.3 – 23.5), heerka SAM na **3.0%** (0.8 – 5.9). Natijjooyinku waxay muujinayaan xaalad nafaqo oo **Halil** ah oo la mid ah tii la sheegay Gugii '07.
- Xarummo Quidinta ah oo la xushay:** Gobolka Bakool wuu ka fiican yahay kuwa kale marka la eego xarumaha quidinta ee ka jira ee sida barnaamijka kabidda Quudinta (SFP), Barnaamijka cunto daawo

quudinta ,(TFP), iyo Daryeelka Nafaqaynta ee Bulsho ku salaysan (CTC) kuwaas oo ka jira dhammaan xarummaha degmooyinka ee gobolkaas. Hase yeeshie howlaha Barnaamijka cunto kabidda (SFP) ee ay hay'adda World Vision International (WVI) ka wadday Tiyeglow iyo Wajid waxa la sheegay in la hakiyay nabadgelyo xumo iyo xayiraad xagga maigelinta ah dartood. Xogta la hayo ee ku saabsan carruurta ay nafaqa-darro xun iyo mid dhexdhexaad ah hayso ee la dhigo xarumo quudinta ah oo la xushay waxay muujinaysaa tiro sare oo ay la socdaan isbeddello sii kordhaya degmooyinka Xuddur iyo Rabduure, siday u kale horreeyaan saddexdii bilood ee la soo dhaafay.

- **Nidaamka xogta Caafimaadka:** tirada carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee lagu eegay heer xarun caafimaad weli way sarrayasaa waanay xasilloon tahay adeegyada Rabduure iyadoo adeegyada Xuddur iyo Tiyeglow ay sheegayaan tiro hoose laakiin sii kordhaysa oo ah carruur ay nafaqa-darro xumi haysay saddexdii bilood ee la soo dhaafay. Tani waxay sii muujinaysaa xaaladda nafaqada ee aan degganayn ee degmooyinkaasi.
- **Kala duwanaanta cuntada:** Qiimayn nafaqada ah oo la sameeyey bishii 11aad ee '07 waxay muujisay **36.5%** iyo **31.4%** qoysaska la qiimeeyey ee jooga degmooyinka Rabduure, Tiyeglow iyo Xuddur, siday u kala horreeyaan, waxaana ay sheegeen inay cuneen cunto kala duwanaanteedu ay liidato oo ka kooban in ka yar afar kooxood oo cunto ah. Cuntada ugu badan ee ay dadka degmooyinkaasi cunayeen waxa weeye firleyda, sonkor, saliid iyo caano.
- **Isbeddelada Cuddurada:** Illaa 49% iyo 43% ee carruurta la qiimeeyey ee jooga Rabduure, Tiyeglow iyo Xuddur, siday u kala horreeyaan, waxay sheegeen in hal ama laba cudur oo fidaa ay ku dhaceen labadii toddobaad ee ka horreeyey qiimaynta. Tijaabo degdeg ah oo lagu aqoonsanayo inay kaneeeco hayso ayaa xaqijisay in **5%** iyo **3%** laga helay inay qabaan kaneeeco Xuddur iyo Rabduure iyo Tiyeglow siday u kala horreeyaan. Faya-dhowrka oo liita iyo la'aanta biyo nadiif ah oo ku habboon cabitaanka ayaa sababa in bushada ay ku dhacaan cuduro ka dillaaca bijyuu. Cudurrada, gaar ahaan shubanku wuxuu xiriir la leeyahay nafaqa-darrada xun ee Soomaaliya. Bishii 11aad ee '07 qiimayn lagu sameeyey Xuddur (50%) iyo (38%) qoysaska ayaa sheegay inay fursad u helaan biyo nadiif ah oo la cabbi karo iyo adeegyada faya-dhowrka, siday u kala horreeyaan. Shubanka waxa sii xumeeyey faya-dhowrka liita iyo baahida loo qabo biyo nadiif ah oo la cabbi karo.(Eeg Sawirka 3.)
- **Haqabtrika Barnaamijka caafimaadka :** Kabidda Faytamiin A la siiyey ayaa ahaa (44% iyo 31.3%) carruurta, waxaana jadeeco laga tallaalay (45.2% iyo 41.1%) degmada Xuddur iyo beera-iyoo-xoola dhaqatada Rabduure iyo Tiyeglow, siday u kala horreeyaan, waxaana ay aad uga hoosaysaa heerka lagu taliyey ee caalamiga ah oo in la gaarsiyo 95%. (iyo 80% xadka haqabtrika haboon.).

Sawirka 2: Dadka deggan Xuddur, Bakool oo ka dhaansanaya waddada biyo aan badbaado lahayn si ay ugu isticmaalaan guryahood, FSAU Bishi 11aad ee 2007

Hab-nololeedyada Xoola-dhaqatada – Gobolka Bakool (Degmada Ceelbarde iyo qaybo ka mid ah Rabduure)

Hab-nololeedka ugu badan Bakool waa Xoola-Dhaqatada Gudaha ee Koonfurta oo badi dhaqda geel iyo ari. Bulshada xoola-dhaqatadu waxay badi joogtaa degmada Ceelbarde iyo qaybo ka mid ah degmada Raabduure. Xaaladda nafaqada ee degmada Ceelbarde ee ka joogtoobay dhowrt ilmaame waa mid ah **Halil** taaso muujinaysa heerar sii joogtoobay oo la mid ah kuwii la diiwaan geliyey qiimayntii hore (Eeg Jaantusta 6). Xaaladda haddu waxay la mid tahay goobo kale oo ka tirsan Baay iyo Bakool, taasoo inta badan lagu caddeeyey bukaanka ama xanunka sida joogtada ah u dhaca, daryeelka carruurta ee aan wanaagsanayn oo ay dheertahay in roobabkii Deyrtii '07 aan lagu guulaysan, taasoo keentay in helitaanka biyaha iyo daaquesu liito taas oo sababtay in xooluhu ka guuraan goobahaas.

Tani ugu dampbaystii waxay keentay inay hoos u dhacday fursad u helidda caanuhu, taasoo walaac keentay marka la eego in caanuhu ay yihiin cuntada ugu muhiimsan bulshooyinka xoola-dhaqatadu ee ay ka helaan nafaqo iyo dakhli ay ku iibsadaan cuntada aasaasiga ah iyo ta dibedda laga keeno. Nabad la'aantii hore iyo ta hadduna si weeyn ayay u qasaan hab-nololeedyada iyo howlaha bina-aadamnimada ee goobahaas, isla markaan waxay saameeyaan fursad u helidda adeegyada caafimaadka iyo nafaqada ee goobahaas. Marka la eego arrimahaas, xaaladda nafaqada ee Ceelbarde waxa laga yaabaa inay ka sii darto bilaha soo socda.

FSAU waxay aad u kormeeri doontaa xaaladda degmadaas. Arrinkala oo u baahan qayaxaad waxay la xidhiidhaa bulshooyinka deggan Ceelbarde, taasoo in ay dhab ka tarjumayaan hab-nololeedka ugu muhiimsan ee xoola-dhaqatada iyo in laga yaabo inay xidhiidh dhow la leedahay dadka xaalufay iyo saboolka deggan magaalooyinka, howlaha lagaga jawaabayn su'aalahaas waxa lagu sii wadi doonaa sannadkan 2008.

Natiijooyinka ugu muhiimsan ee nafaqada ee goobahaasi waa sidan soo socota:

- **Qiimayn MUAC ah oo degdeg ah:** Natijooyinka qiimayn degdeg ah oo ah MUAC oo lagu sameeyey 500 oo carruur ah oo lagu eegay 5 tuulo oo ka tirsan degmada ceelbarde waxay muujinaysaa **24.2%** oo ka tirsan carruurta la qiimeeyey in ay hayso nafaqa-darro xumi (<12.5cm ama caga barar), iyadoo 6% ay hayso nafaqa-darro aad u xumi (MUAC<11 cm ama caga barar).
- **Xarummo Quidinta ah oo la xushay:** Waxa jira laba xarummood oo ah SFP oo ku yalla degmada Ceelbarde oo midi ay ku taalo magaalada, ta kalena bartamaha Qurajoome. Xogta adeegyadaasi waxay muujinaysaa inay sii kordhayso tirada carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee la dhigay xarummahaasi saddexdii bilood ee u dambeeyey.
- **Nidaamka Xogta Caafimaadka:** Heerar sare iyo tiro sii kordhaysa oo ah carruur ay nafaqa-darro xumi hayso ayaa laga soo sheegay in lagu caddeeyey MCHka Ceelbarde. Hase yeeshie, heerk carruurta ay nafaqa-darro xumi haysaa waxa ay la mid tahay heerkii hore looga soo sheegay goobtaas. Tirada korortay ee laga soo sheegay xarunta SFP iyo xogta lagu helay Nidaamka Warka Caafimaadka ee bilihii u dambeeyey waxa laga yaabaa inay u keeneen dib u billaabidda qaybinta cuntada lagu taageerayo, sidaas darteed waxay dhirrigelisay inay korortay tirada dadka tegaya xarummahaasi. Hase yeeshie xogtu waxay muujinaysaa in xaaladda nafaqada ee degmadaasi ay leedahay walaac weyn una baahan tahay wax qabadyo hore loogu mariyo xaaladda iyo in aad loo kormeero.

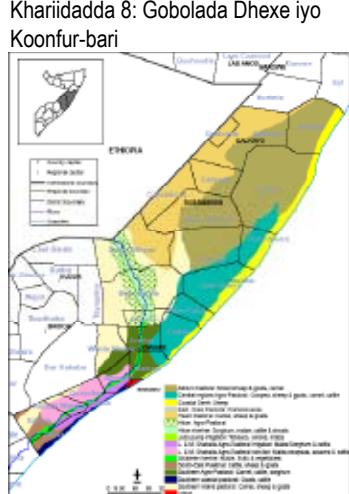
GOBOLLADA DHEXE IYO KONNFUR-BARI

Gobollada Dhexe iyo kuwa Koonfur-bari waxay ka kooban yihiin lix gobol oo kala ah Galgaduud, Koonfurta Mudug, Hiiraan, Shabeellada Hoose, Shabeellada Dhexe iyo Banaadir. Ilaa 13 hab-nololeed⁷ ayaa ka jira goobahaas, Laakiin guud ahaan waxay ka kooban yihiin kooxaha dadweynaha ee dhulka webiyada, beero-iyo-xoola-dhaqato, xoola-dhaqato iyo dadka magaalaooyinka deggan (Eeg Kharriidadda 8).

Falanqynta Hubinta Cuntada ee Gugii '07 Kadib ee FSAU ay ka samaysay badi hab-nololeedyada dhulka webiyada ee Shabeelooinka iyo Hiiraan iyo goobo kale oo ay marti u yihii tiro badan oo ah dad ka soo barakacay Muqdisho waxay muujinaysaa inay goobahaasi ku jiraan **Gurmad Bina-aadamnimo** ama **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun** saamaynta ka timi abaarrii hore, daadad, cudurka shuban biyoodka oo ka dillaacay iyo qas ku yimi suuqyada oo ay uga sii dartay colaaddu. Dhammaan hab-nololeedyada kale ee gobollada Dhexe iyo Koonfur-Bari waxa lagu tilmaamay inay ku jiraan **Hubin la'aan Cuntada ah oo Guud** oo ay halis **Dhexdhexaad ah** ugu jiraan in xaaladdu ay sii xumaato.

Xaaladda Hubinta cuntada iyo nafaqada ee labada hab-nololeed ee ugu waaweyn (dhulka webiyada iyo beero-iyoo-xoola-dhaqatadal) ee gobollada shabeeloo yinku waxay u adkaysteen arrimo masiibooyin ah oo la xiriira xiliyada muddo ka badan toban sano. Hase yeeshie, kadib falanqayntii Gugii '07, gobolladaasi waxa lagu tilmaamay inay si weeyn u soo foodsaareen xaalad ah **Gurmud Bina-aadannimo** ama **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun** oo ay keeneen saamaynta waxyaboo badan oo masiibooyin ah oo ay ku jiraan dhowr xilli oo roobabku ay caadi ka hooseeyeen, soosaarka dalagguna uu liitay, sicir barar sare oo degdeg u dhacay oo la xiriira qimaha cuntada iyo badeecooyinka kale, howlaha dhaqaalaha iyo ganacsiga oo qasmay, tiro badan oo aan xasilloonay oo ah dadka ka soo barakacay Muqdisho oo ku qaxay goobahan, cudurka shuban biyoodka oo ka dillaacay, nabad la'aanta iyo colaadda soo noqnoqonaysa. Tani waxay ka dhigan tahay xaalad aad uga sii dartay marka loo eego siday ahayd falanqayntii Deyrtii hore ee '06/07 kadi, markaas oo lagu tilmaamay xaaladda goobahaasi inay ahayd **Hubin la'aan Cuntada ah oo Guud**.

Gobolka Hiiraan, xaaladda bina-aadamnimada ee hab-nololeedyada beero-
yo-xoola-dhaqatada iyo dhulka webiyada iyana waxaa la arkay inay ka sii
dartay iyadoo beero-ijo-xoola-dhaqatada oo hore loogu tilmaamay inay ku
jireen Helid la'aanta Cuntada ah oo Joogto ah Deyrtii '06/07, xaaladoodu
way sii xumaatay oo waxay noqotay **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka**
ah oo Aad u Xun, taasoo saamaysay 50% dadka saboolka ah kadib Gugii
'07. Tan waxaa loo arkay inay keeneen iyadoo aan loogu guulaysan dalagga
roobabka ku baxa ee Gugii '07 iyo awoodda wax iibsiiga oo hoos u dhacday
qiimaha finreelya ee sii kordhaya dartiis. Sidoo kale, xaaladda dadka dhulka
webiyadu aad ayay uga sii dartay tan iyo Deyrtii '06/07 oo ay si weyn u
kordheen tirada dadka ku jira **Gurmud Bina-aadamnimo**. Xaaladdan sii
xumaatay waxaa keenay saamaynta shan xilli oo is xigay oo soosaarka
dalagga uu liitay ama aan lagu guulaysan abaaaro iyo daadad dartood.

Falanqaynta Hadda

Qoondaynta Xaaladda (IPC) ee Hadda ee falanqaynta FSAU ee Deyrta '07/08 kadib waxay tilmaamtay in ay si weyn uga sii dartay xaaladda hubinta cuntada ee dadweynaha xoola-dhaqatada iyo beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee gobollada Dhexte (Galgalduud iyo Koonfurta Mudug); dhulka webiyada ee Hiiraan iyo dhulka digirta ugu badan laga beero sababtoo ah saamaynta laba xilli oo is xiga oo aan roobabka lagu guulaysan (46% celceliska dagaalka kadib ee Gugii '07 iyo 34% celceliska dagaalka kadib ee Deyrtii '07/08), suuqyada oo qasmay iyo dadka sida joogtada uga soo barakacaya Muqdisho nababd la'aanta darteed. Gobollada Shabeelloyinka iyo dadka webiga dega ee Hiryan waxa lagu tilmaamay inay soo foodsaartay xaalad ah **Gurmadi Binaaadnimmo** iyadoo qaybo ka mid ah gobolladaasi ay **Halis Dhedhexaad** ah ugu jiraan inay xaaladdu ka sii darto. Gobollada Dhexte iyo beero-iyoo-xoola-dhaqatada Hiiraan waxa lagu tilmaamay inay ku jiraan **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun oo ay Halis Sare** ugu jiraan inay xaaladdu ka sii darto. Qaybo ka mid ah gobollada Dhexte (degmooyinka Cadaado, Dhuusamareeb iyo Ceelbuur), roobabka oo aan lagu guulaysan dartood badi berkadaha iyo biyo-galeennadu way qalalan yihii, biyo-dhaamis ayaana ka socday goobahaas laba xilli oo is xiga taas oo uu weheliyo ascaartii oo korodhay. Daaquna wuu ka sii daray badi goobahaas. Khayraadka seeraha ee hoos u dhacayaa waxay sii kordhinayaan halista ka imanaysa coload ku salaysan khayraadka dabiiciga ah, oo marar badan dhaca.

Falanqaynta xaaladda nafaqada ee la isku daray ee Guga '07 Kadib ay FSAU iyo hay'adaha ay isbahaystaan sameeyeen, gobollada Hiiraan iyo Shabeellada Dhexe iyo Hoose waxa lagu tilmaamay inay ku jiraan xaalad nafaqo oo **Halis** ah oo la xiriirta saamaynta xun ee ay abaarta soo shaac baxaysa iyo dadka kusoo barakay ay ku leeyihiin, marka lagu daro heerarka sare ee dhacooyinka cudurrada uu ku jiro shuban biyooduk oo ay sii xumeeyleen daadakdii dhacay Deyrtii '06/07, iyadoo qaybo ka mid ah Galgaduud iyo Koonfurta Mudug ay ku jireen xaalad nafaqo oo Adag. Falanqaynta la isku daray ee hadda ee Deyrtii '07/08 kadib waxay muujinaysaa xaalad nafaqo oo ku joogtoodey inay tahay **Halis** dadweynaha beero-iyo-xoola-dhaqatada ee Shabeellooyinka iyo dadka soo barakacay ee jooga Afgooye iyo Marka. Hase yeeshiee, xaaladda nafaqada ee dhlulka webiyada ee Shabeellooyinku waxay muujisay xoogaa horumar ah iyadoo ka soo degtay siday ahayd Gugii '07 ee ahayd **Halis** waxaana ay noqotay xaalad **Adag**, kadib wax qabadyada bina-aadamnimada oo la kordhiyay, iyo weliba fursad u heliida kalluunka, khudaradda macaan iyo khudradda cagaaran oo kordhay. Xaaladda nafaqada ee Dhulka Digiirta Badani ay ka baxdaa weli waa mid **Adag**, laakiin tilmaameyaasha hubinta cuntadu waxay muujinayaan in ay xoogaa ka sii darayso. Gobollada Dhexe, xaalad nafaqo oo sii xumaanaysa ayaa la diiwaan gelyiy hab-nololeedyada Hawd iyo Cadduun ee Koonfurta Mudug, Galgaduud iyo qaybo ka tirsan Hiiraan, iyadoo ka sii xumaatay siday ahayd Gugii '07 oo ahayd xaalad **Adag** noqotaynaa **Halis**, waxaana ay xiriir la leedahay xaaladda hubinta cuntada ee ka sii daraysa (ee ay keentay roobabka lagu guulaysan waayay) iyo barakaca sii socda ee dadka u qaxaya gobolladaasi. Hase yeeshiee, xaaladda Xeebta Deex iyo Dhuusamareeb weli waa mid **Adag**, Dhuusamareeb waxaa laga yaabaa inay xiriir la leedahay wax qabadyada bina-aadamnimada marka la eego in goobaahaasi ay ka hawlgalaan hay'adaha ACF iyo Medicins Sans Frontiers Belgium (MSFB).

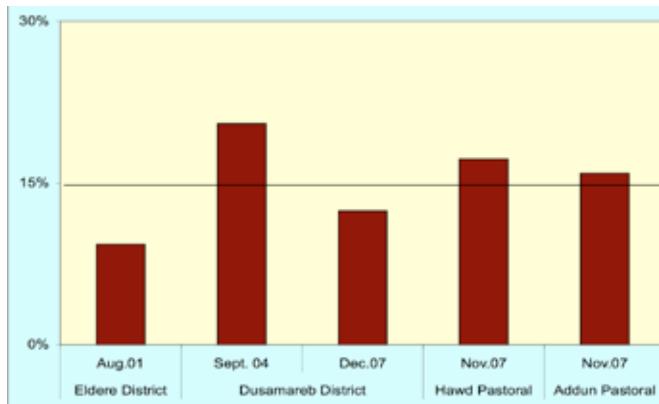
*Sawirka 3: Ceel aan qoto dheerayn oo ku yaal tuulada Nogkoosaar ee
Degmada Beled Weyne, FSAU Bishi 11aad ee 2007*

7 Xoola-dhaqatada Caddiuu, Xoola-dhaqatada Hawd, Xoola-dhaqatada gudaha ee Koonfurta, Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Hiiraan, Dhulka Webiyada ee Hiiraan, Xeebta Deex, Beero-iyoo-xoola-dhaqatada gobollada dhxey, Beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee Koonfurta, Beero-iyoo-xoola-dhaqatada roobabka ku tiirsan ee gobollada Shabellada Hoose iyo Dhexe, Beero-iyoo-xoola-dhaqatada waraabinta ku tiirsan ee gobollada Shabellada Hoose iyo Dhexe, Dhulka Webiyada ee Shabeelloovinka. Xoola-dhaqatada Koonfurta Bari iyo Hab-nololeedvada Magaalooovinka.

Hab-nololeedyada isku jira - Gobollada Dhexe (Xoola-dhaqatada Xeebta Deex, Cadduun iy Hawd iyo Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Dhulka Dhigirta Ugu Badan Laga Beero)

Xaaladda nafaqada ee Galgaduud iyo Koonfurta Mudug waa **Halis** marka laga reebi Degmada Dhuusamareeb oo xaaladdu ay tahay mid **Adag**, taaso laga yaabo inay xiriir la leedahay wax qabadyada hay'adaha ACF iyo MSFB ay halkas ka wadaan. Goobaasi waxa kale oo marti u ah tiro badan oo ah dad dhowaan ka soo barakacy nabad la'aanta Muqdisho. Xaaladda nafaqadu waxay ka sii xumaatay heerar Adag oo lagu tilmaamay Gugii '07 kadib. Waxaa ka reebban Dhuusa-mareeb, Dhulka Digirta iyo Xeebta Deex oo welii ku jira xaalada **Adag**. Dhammaan goobaha hab-nololeedyada xoola-dhaqatada ee Hawd iyo Cadduun waxa lagu arkay in xaaladda nafaqadu ay ka sii dartay. Tan waxaa loo arkay inay badi u sabab tahay fursad u helidda cuntada oo kooban sababta oo ah roobabka oo aan lagu guulaysan laba xillii oo isku xiga, joogitaanka goobahaas ee dadka dhowaan soo barakacy iyo xaaladda nabad sugidda oo aan xasilloonayn gaar ahaan Hobyo. Laba qiimaynood oo dhowaan gobolkaas laga sameeyey (FSAU iyo hay'adaha ay isbahaystaan, bishii 11aad ee 2007) waxay sheegtay in heerraka nafaqadaraa guud (GAM) ay ka sarreeyaan 15% xoola-dhaqatada Hawd iyo Cadduun, taasoo muujinaysa xaalad nafaqo oo **Halis** ah. Hase yeeshi, qiimayn ay ACF ka samaysay degmada Dhuusamareeb bishii 12aad ee 2007 waxa ay sheegtay in heerka GAM uu ka hooseeyo sidaas (<15%) taasoo muujinaysa xaalad nafaqo oo **Adag**, isla markaana tilmaamaysa saamaynta wanaagsan ee wax qabadyada bina-aadamnimadu ay ku leeyihiin xaaladda nafaqada.

Jaantus 7: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada Xun 2001-2007 Gobolada Dhexe (WHZ<-2 ama caga barar)

Natiijoyinka muhiimka ee nafaqada ee goobahaasi waa sida soo socota:

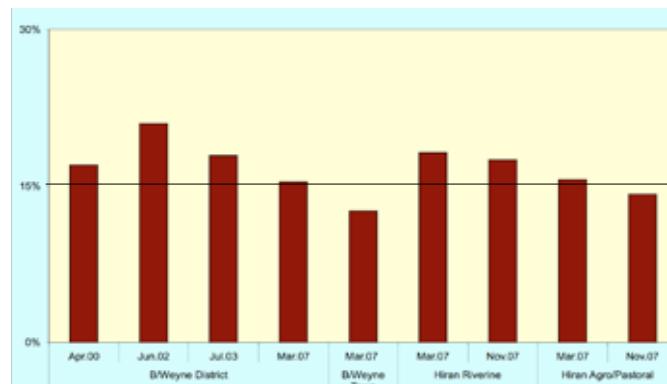
- Qiimaynta Nafaqada:** Seddexdi qimaynood ee nafaqada oo la sameeyey bishii 12aad ee 2007 waxay sheegeen natiijoyinka soo socda: xoola-dhaqatada Hawd, heerka GAM wuxuu ahaa a **17.2%** (14.1 – 20.5) halka heerka SAM **1.3%** (0.6 – 3.6); xoola-dhaqatada Cadduun heerka GAM wuxuu ahaa **15.9%** (12.8 – 18.9) iyadoo heerka SAM **1.6%** (0.8-2.6); Degmada Dhuusamareebna heerka GAM wuxuu ahaa **12.4%** (10.1-14.6) , halka SAM yahay **1.3%** (0.4-2.1). Wawa sidan ka reebban qiimaynta Dusamareb waxay muujisay xaalad nafaqo oo **Adag**, labada qiimay ee kalena waxay muujijeen xaalad nafaqo oo **Halis** ah. Sida ka muuqata Jaantusta 7 ee kor ku xusan, natiijoyinkaasi waxay la socdaan xogta taariikhiga ah ee gobolkaas, taasoo muujinaysa sida ay joogto u tahay xiisadda nafaqadu.
- Nidaamka Xogta Caafimaadka:** Heerarka carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee lagu eegay xarummaha caafimaadku weli way sareeyeen laakiin ismay beddelin saddexdi bilood ee u dambeeyey MCHyada Galgaduud, Hiiraan iyo Koonfurta Mudug.

- Kala duwanaanta cuntada:** way liidataa caanaha la cabbaana ay hoosayso iyadoo cuntada la cunaa way yar tahay, iyadoo 21.4% 7% ay cunaan maalintii cunto kala duwanaanshaheedu hoosayo (<4 kooxood oo cunto ah) dadwynaha Cadduun iyo Hawd ee la qiiimeeyey, siday u kala horreyaan.
- Cudurrrada:** Dhacdooyin sare oo shuban ah (23.2% Cadduun iyo 19.6% Hawd); Caabuq Dhuunta ah oo la xiriira neef qaashada **"ARI"** (25.8% Cadduun iyo 24.6% Hawd) iyo cudurka kaneeecadda oo la xaqijiijiyey (4.4% iyo 3.6% Cadduun iyo Hawd siday u kala horreyaan) sid ay sheegeen qiimaynaha nafaqadu.
- Haqabtirkha Tallaalka Jadeecada:** Haqabtirkha tallaalku aad ayay u hoosaysaa oo waa **11.5%** iyo **31.2%** **Cadduun iyo Hawd**, siday u kala horreyaan. Natijoojinkaas waxa laga qabaa walaac weyn marka la eego dadweynahaasi oo horeba nafaqa ahaan nugul iyo halista dheeraadka ah ee ka imanaya in awoodda uu jirkoodu iskaga celinayo cudurradu ay hoosayso haddii ay jadeeco dillaacdoo waxaa dhici karta in dhibaato weyni ay timaaddo.

Gobolka Hiiraan – Xoola-dhaqatada/Beero-iyoo-xoola-dhaqatada iyo Dhulka Webiyada

Gobolka Hiiraan wuxuu ka kooban yahay saddex hab-nololeed oo muhiim ah: Xoola-dhaqatada Gudaha ee Koonfurta, Beero-iyoo-Xoola-dhaqatada iyo Dhulka Webiyada. Sida kasoo baxday falanqayntii FSAU ee Deyrtii '07/08 Kadib, bulshooyinka xoola-dhaqatada iyo Beero-iyoo-Xoola-dhaqatada waxaa lagu tilmaamay inay soo foodsaartay xaalad ah **Xiisad Cuntada iyo Hab-nololeedka ah oo Aad u Xun**, iyadoo dadweynaha dhulka webiyadu ay welii ku jiraan **Gurmud Bina-aadamnimo** sababtoo ah waxa saameeyey laba xillii oo is xigay oo roobabka aan lagu guulaysan (Gugii '07 iyo Deyrtii '07/08), suuqyada oo qasmay iyo barakaca sii socda ee dadka ka qaxaya Muqdisho nabad la'aanta darteed. Falanqaynta xaaladda nafaqadu waxay sheegtay in xaaladda nafaqada ee dadka dhulka webiyada ee gobolka Hiiraan ay welii tahay **Halis**, iyadoo goobaha Beero-iyoo-Xoola-dhaqatada/xoola-dhaqatada ay muujinayaan xoogaa horumar ah oo ay hoos uga soo degeen xaalad Halis ah galeenna xaalad **Adag**. Hase yeeshi, isbeddelkani qiyas ahaan ma weeyna marka la barbar dhigo qiyas tii Gu '07. Heerarkaasi waxay la socdaan natijoojinkii xogta qiimaynta nafaqada ee taariikhiga ah ee laga sameeyey gobolkaas (Eeg Jaantusta 8).

Jaantus 8: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada Xun 2001-2007 Gobolka Hiiraan (WHZ<-2 ama caga barar)

Natiijoyinka muhiimka ah ee nafaqada ee goobahaasi waa sida soo socota:

- Qiimaynaha Nafaqada:** Laba qiimaynood oo nafaqada ah oo la sameeyey bishii 11aad ee 2007 waxay sheegeen natiijoyinka soo socda: Dhulka webiyada ee Hiiraan heerka GAM wuxuu ahaa a **17.1%** (14.5 – 20.4) heerka SAM na **2.5%** (1.5 – 3.6); Beero-iyoo-xoola-dhaqatada/ Xoola-dhaqatada Hiiraan heerka GAM wuxuu ahaa **14.2%** (11.4 – 17.0) heerka SAM na **2.9%** (1.7-4.2). Qiimaynataasi waxay muujinayaan xaalad nafaqo oo **Halis** ah iyo mid **Adag** dadweynaha dhulka webiyada iyo beero-iyoo-xoola-dhaqatada/Xoola-dhaqatada Hiiraan, siday u kala horreyaan,

manaa muujinayaan isbeddel weeyn dadweynaha dhulka webiyada laakiin waxa jirta horumar yar ay gaareen bulshada Beero-iyoxoola-dhaqatada marka loo eego Gugii '07.

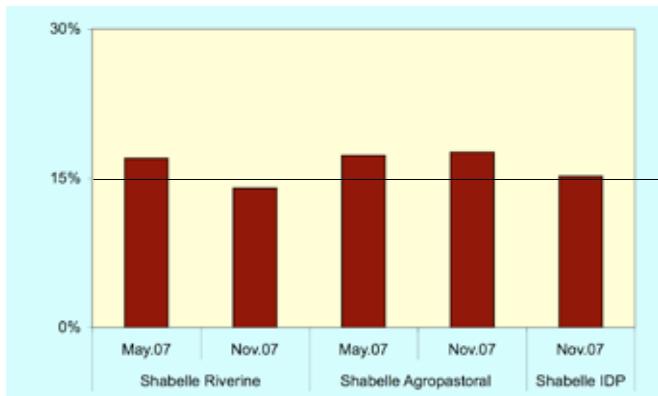
- **Nidaamka Xogta Caafimaadka:** Xogta Xarumaha caafimaadku waxay tilmaalaysaa heerarka sare laakiin xasilloon oo ah carruur ay nafaqa-darro xumi hayso (waxa laga soo qaataay: xogta nidaamka caafimaadka (HIS) bishii 6aad-bishii 11aad ee 2007).
 - **Haqabtirka Tallaalka Jadeecada:** Haqabtirka tallaalku aad ayay u hoosaysaa oo 39.9% iyo 53% carruurta la qiimeeyey ee dadweeynaha Beero-iyo-xoola-dhaqatada/xoola-dhaqatada Hiiraan iyo dhulka webiyada ee la tallaalay, siday u kala horreeyaan.
 - **Kala duwanaanta cuntada:** way liidataa caana-cabidduna way hoosaysaa iyadoo 11.1% iyo 17.8% ay cunaan maalintii cunto kala duwanaanteedu ay hoosayso (<4 kooxood oo cunto ah) qiimaynaha dadweeynaha Beero-iyo-xoola-dhaqatada/xoola-dhaqatada Hiiraan iyo dhulka webiyadu, siday u kala horreeyaan.

Dhulka Webiyada iyo Beero-iyo-xoola-dhaqatada - Gobollada Shabeellada Hoose iyo Dhexe

Gobollada Shabeellooyinka

Xaaladda nafaqada ee hab-nololeedyada Beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee Shabeellada Hoose iyo Dhexe weli waa **Halis** iyadoo dhulka webiyaduna uu xoogaa hore u maray oo uu galay xaalad nafaqo oo **Adag** waxaanuu uu hoos uga soo degay xaalad nafaqo oo **Halis** ah oo la sheegay Gugii '07. Dadka cusub ee u barakacay Afgooye iyo Marka iyana waxay ku jiraan xaalad nafaqo oo **Halis** ah, taasoo ka fiicnaatay xaalad **Aad Halis** u ah oo laga diiwaan geliyay magaalada Afgooye Gugii '07. Horumarkan yar ee laga diiwaan geliyey gobollada shabeeloolyinka waxaa loo arkay in laga yaabo inay keeneen wax qabadyada bina-aadamnimada ee la sii kordhiyey ee goobahaas ka jira, kalluumaysiga oo hore u maray iyo fursad u helidda khudradda macaan iyo ta cagaarka ee dhulka webiyada.

Jaantus 9: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada Xun Bishii 5aad-11aad ee 2007 Shabeellada Dhexe iyo Hoose (WHZ<-2 ama caga barar)

Natiijooyinka muhiimka ah ee nafaqada ee goobahaasi waa sida soo socota:

- **Qiimaynta Nafaqada:** Seddex qiimaynood oo nafaqada ah aaya laga sameeyey bishii 11aad ee 2007 dhulka webiyada iyo beero-iyoo-xoola-dhaqatada/ xoola-dhaqatada iyo dadka barakacsan, waxaanay ay sheegiin natiijooyinka soo socda: dhulka webiyada ee Shabeeloooyinka heerka GAM wuxuu ahaa **14.0%** (11.2 – 16.7), heerka SAM na **2.9%** (1.6 – 4.1); Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Shabeeloooyinka heerka GAM wuxuu ahaa **17.6%** (13.3 – 21.8), heerka SAMna **3.2%** (1.7 – 4.6); dadka cusub ee soo barakacay ee jooga Shabeeloooyinka (Marka iyo Afgooye) heerka GAM wuxuu ahaa **15.2%** (11.7 – 18.6), halka heerka SAM uu ka ahaa **3.2%** (1.9– 4.5). Natiijooyinka qiimaynta nafaqada ee dadka dhulka webiyada ee Shabeeloooyinka iyo dadka barakacsani waxay muujinayaan xaalad nafaqo oo **Halis** ah, oo ah xaalad nafaqo oo joogtowday oo la mid ah tii la sheegay Gugii '07 dadka dhulka webiyada, laakiin waxay muujinaysaa xoogaa horumar ah dadka barakacsan, iyadoo ka soo degtay xaalad nafaqo oo Aad

Halis u ah, noqotayna **Halis**. Natijjooyinka qimaynta dadka beero-iyoxoola-dhaqatadu waxay muujinayaan xaalad nafaqo oo **Adag**, waana horumar marka la eego qimayntii bishii 5aad ee '07 oo la diiwaan qeliyey xaalad nafaqo oo ah Halis (Eeg Jaantusta 9).

- **Qiimayn MUAC ah oo degdeg ah:** Natiijooyinka qiimayn degdeg ah oo ah MUAC oo ay FSAU ku samaysay dadweynaha beero-xoola-dhaqatada miiga gobollada Shabeellooyinka bilihi 8aad/9aad ee 2007 waxa lagu ogaaday in >15% 741ka caruur ah oo la qiimeeyey ay hayso nafaqa-darro xumi (<12.5cm).
 - **Nidaamka Warka Caafimaadka:** Xogta adeegyada caafimaadku waxay tilmaalaysaa heerar hoose laakiin sii kordhaya oo ah tirada carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso (waxa laga soo qaatay: xogta HIS bishii 6aad-bishii 11aad ee 2007).
 - **Kala duwanaanta cuntada:** way liidataa iyadoo 13.4%, 3.9 iyo 7.9% ay cunaan maalintii cunto kala duwanaanteedu ay hoosayso (<4 kooxood oo cunto ah) qiimaynaha dadweeynaha beero-iyoo-xoola-dhaqatada/xoola-dhaqatada, dhulka webiyada iyo dadka barakacsan, siday u kala horreeyaan.
 - **Cudurrada:** Dhacdooyin sare oo oo cudurro ah ayaa la sheegay iyadoo .4%, 47.9% iyo 52.6% carruurta la qiimeeyey ee beero-iyoo-xoola-dhaqatada, dhulka webiyada iyo dadka barakacsan, siday u kala horreeyaan, la sheegay inay bukoodeen laba toddobaad ka hor qimayta. Tijaabooyinku waxay xaqiqiyeen dhacdooyin cudurka kanaceeda oo ah **1.4%** beera-iyoo-xoola-dhaqatada, **2.7%** dhulka webiyada iyo **0.4%** dadka barakacsan
 - **Haqabtirka Tallaalka Jadeecada:** Haqabtirka tallaalku aad ayay u hoosaysaa oo waa 22.8% beera-iyoo-xoola-dhaqatada, 47.4% dhulka webivada iyo 67.6% dadka barakacsan ee cusub.

GOBOLLADA WAQOOYI-BARI

Siddeed hab-nonoleed ayaa ka
jira gobollada Waqooyi-Bari (WB)
kuwaas oo kala ah (1) Xeebta Deex
(2)Xoola-dhaqatada Dooxada
Nugaal (3) Xoola-dhaqatada
Cadduun 4) Xoola-dhaqatada
Hawd (5) Xoola-dhaqatada Sool
(6) Xoola-dhaqatada/Lubaanlayda
Bariga Golis (7) Xoola-dhaqatada
Karkaar iyo (8) Xoola-dhaqatada
Gaagaab dhexmarta gobollada
Bari, Mudugiyoo Nugal. Falanqaynta
FSAU ee Guga '07 kadib waxak ku

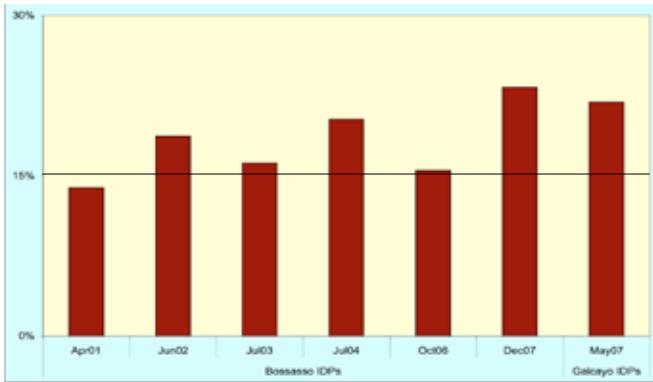

tilmaantay hab-nololeedyada xoola-dhaqatada ee gobollada Waqooyi-bari inay ku jiraan xaalad ah **Hubin la'aan Cuntada ah oo Guud**. Hase yeesh ee xoola-dhaqatada Caduun iyo Xeebta Deex ee degmooyinka Eyl, Jarriban iyo Gaalkacayo waxa lagu tilmaamay inay ku jiraan **Hubin la'aan Cuntada ah oo Guud**, laakiin waxay **Halis Dhedhexaad** ah ugu jiraan in xaalladdu ay ka sii darto saamaynta is biirsatay ee arrimaha ay ka midka yihiin roobabkii Gugii '07 oo goobaha qaar uun ku koobnaa (20%-60% celceliska muddada dheer), xaaladaha seeraha oo liita, helitaanka daaqa iyo biyaha oo kooban iyo iswaydaarsiga qanacsiga oo hoos u dhacaya.

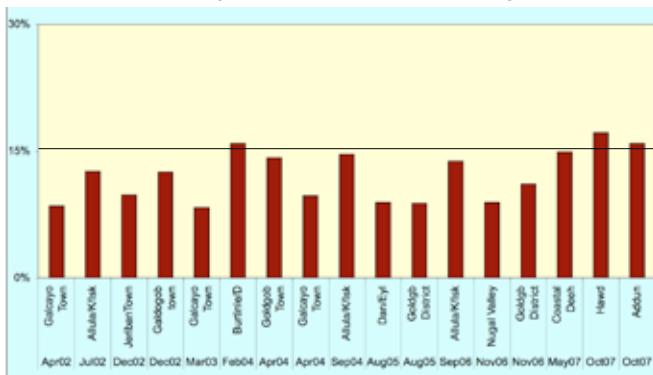
Qoondaynta xaaladda (IPC) ee hadda ee falanqaynta Deyrta '07/08 kadib ee FSAU waxay muujisay xaalado sii socda oo hubin-la'aan cuntada ah oo guud oo ku saabsan dhammaan dadweynaha hab-nololeedyada Waqooyi-bari. Nugaal, Sool, Gaagaab, Karkaar iyo Xeebta Deex ee Golis iyo hab-nololeedyada Xoola-dhaqatada ee Cadduun iyo Hawd ee Waqooyiga Mudug, sidaas darteed waxa lagu tilmaamay inay ku jiraan xaalad ah Hubin la'aan Cuntada ah oo Guud. Xaaladda nafaqada ee badi goobaha gobollada Waqooyi-Bari waxa weeye **Feejignaan**. Hase yeeshoo waxaa walaac weeyn laga qabaa dadka muddada dheer ku barakacsanaa Boosaaso iyo

Gaalkacayo oo xaaladooda nafaqo lagu tilmaamay inay **Aad Halis u tahay**. Si kasta ha ahaatee, natijjooyinku waxay la socdaan xogta baaritaannada nafaqada ee taariikhiga ah ee lagu sameeyey dadka barakacsan iyo hab-nololeedyahada dhulka miyiga ah ee gobollada Waqooyi-bari (Eeg Jaantusaha 10 iyo 11). Waxaa intas dheer, hab-nololeedyada Xoola-dhaqatada ee Cadduun iyo Hawd ee Waqooyiga Mudug iyo gobollada Nugaal nafaqadoodu waxay ka sii xumaatay xaalad Adag waxaana ay noqotay **Halis**.

Jaantus 10: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada Xun 2001-2007 Dadka Barakacay ee Jooga Gobolada Waqooyi-Bari (WHZ<-2 ama caga barar)

Jaantus 11: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada xun 2002-2007 Gobolada Waqooyi Bari (WHZ<-2z score ama caga bararka)

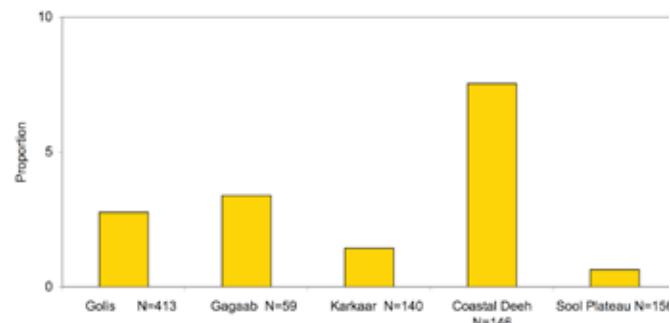

Natijjooyinka ugu muhiimsan ee nafaqada ee goobahaasi waa sida soo socota:

- **Qiiimaynaha Nafaqada:** Laba qiiimaynood oo nafaqada ah ayay FSAU iyo hay'adaha ay isbahystaan ku sameeyeen bilihii 10aad-11aad ee 2007 hab-nololeedyada Xoola-dhaqatada ee Cadduun iyo Hawd ee Waqooyiga Mudug, qiiimayn kalena waxaa bishii 11aad ee '07 ku samaysay dadka muddada dheer ku jiray xeryaha dadka barakacsan ee Boosaaso MSF Spain. Qiiimaynaha nafaqada ee lagu sameeyey hab-nololeedka Hawd waxay sheegeen in heerka **GAM** uu ahaa **17.2%** (14.1-20.5) halka heerka SAM uu noqday **1.3%** (0.55 – 2.1), hab-nololeedka Cadduun heerka GAM wuxuu ahaa **15.9%** (**12.8-18.9**), iyadoo heerka SAM noqday **1.6%** (0.8-2.6). Natijjooyinkaasi waxay muujinayaan inay xaaladda nafaqadu ka sii xumaatay xaalad Adag oo ay noqotay mid **halis** ah taasoo ay u sabab yihiin arrimo masilbooin ah oo is biirsaday oo ay ku jiraan dhowr xilli oo ay roobabku caadi ka hooseeyeen, sicir barar degdeg ah oo sare oo ku saabsan qiiimaha cuntada iyo badeecadda dibedda laga keeno, adeegyada caafimaadka oo liita iyo biyaha iyo faya-dhowrka oo aan fiicnayn. Dadka muddada dheer ku barakacsan Boosaaso, qiiimantu waxay sheegtay in heerka **GAM** uu yahay **23.3%** (18.9-27.6), halka heerka **SAM** yahay **4.9%** (3.5-6.2), taasoo muujinaysa xaalad nafaqo oo **Aad Halis u ah**. Xaaladda nugul ee dadka muddada dheer barakacsan waa mid mushkilado badan leh, joogtana ah sababtoo ah la'aanta fursadaha hab-nololeedka, adeegyo biyo nadiif ah iyo faya-dhowr, adeegyo caafimaadka ah iyo taageerada bina-aadannimada oo kooban.

- **Qiiimay MUAC ah oo degdeg ah:** Natijjooyinka qiiimay degdeg ah oo ah MUAC oo lagu sameeyey bishii 11aad ee 2007 dadweynaha hab-nololeedyada Nugaal, Sool, Golis, Karkaar, Gaagaab, iyo Xeebta Deex (N=146). Natijjooyinku waxay muujinayaan **<5%** caruuta la qiimeeyey ee jooga Golis, Karkaar iyo Gaagaab iyo Sool iyo **8.2%** jooga Xeebta Deex waxaa lagu tilmaamay inay hayso nafaqa-darro xumi (MUAC **< 12.5cm** ama caga-barar). Hab-nololeedka Xeebta Deex, weli waxay ku jirtaa xaalad nafaqo oo **Adag** arrimo badan oo naxdin leh oo ay ka mid yihiin adeegyada caafimaadka iyo kuwa biyaha iyo faya-dhowrka oo liita dartood. (Eeg Jaantusta 12)

Jaantus 12: Qaybta Carruurta <5 sano ee MUAC <12.5cm ee Hab-nololeeyada Waqooyi Bari, Bisha 12aad ee 2007

- **Nidaamka Xogta Caafimaadka (HIS):** heerarka carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee lagu eegay adeegyada caafimaadku way xasilloon yihiin waanay hooseeyaan (<10%) badi qaybaha gobollada Waqooyi-Bari, marka laga reebo hab-nololeedka Xeebta Deex iyo dadka ku barakacsan Boosaaso oo heerarkoodu ay sarreeyaan
- **Cudurrada:** Dhacdootin sare oo cudurro ah ayaa la sheegay inay ka jiraan hab-nololeedka Hawd (19.6%), iyo hab-nololeedka Cadduun (23.2%), caabuqa dhuunta ah oo la xiriirta neef qaadashada (24.6%) Hawd iyo Cadduun (25.8%). Qiyaasta tirada carruurta sheegay inay bukoodseen laba toddobaad ka hor baaritaanku waxay ahaayeen 47.4% Hawd iyo 44.2% Cadduun, sida ay u kala horreeyaan. Adeegyada caafimaadka ee dadka ku barakacsan Bossasso waxay sheegeen inay kordheen dhacdootinka cudurka shuban biyodku laga bilaabo toddobaadkii u dambeeyey bishii 12aad ee 2007, taasoo loo arkay inay keentay fursad u helid la'aanta biyo nadiif ah iyo faya-dhowrka oo liita.
- **Kala duwanaanta cuntada:** Qiiimaynaha nafaqada ee la sameeyey bishii 11aad ee 2007 waxay shaaca ka qaadeen in kala duwanaanta cuntadu ay liidato iyo in caano-cabiddu ay hoosaysay iyadoo 21.4% and 7% qoysaska la qiimeeyey ee jooga hab-nololeedya Cadduun iyo Hawd, ay sheegeen inay cuneen cunto kala duwanaanteedu yartahay (<4 kooxood oo cunto ah) 24kii saacadood ee baaritaannada ka horreeyey.

GOBOLLADA WAQOYOI-GALBEED

Gobollada Waqooyi-Galbeed waxa ay ka kooban yihiin siddeed hab-nololeed: Xoola-dhaqatada Hawd, Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Waqooyi-Galbeed (Haruur/messago iyo Kharriiddadda 10: Gobollada Waqooyi-galbeed

Togdheer, Xoola-dhaqatada

Guban, Golis & Gebi, Taagagga

Sool/Sanaag, Xoola-dhaqatada

Nugal, iyo Beero-iyoo-xoola-

dhaqatada Waqooyi-Galbeed

(Eeg Kharriiddadda 10).

Falanqayntii Guga '07 Kadib,

Gobollada Waqooyi-galbeed waxa

lagu tilmaamay inay ku jiraan

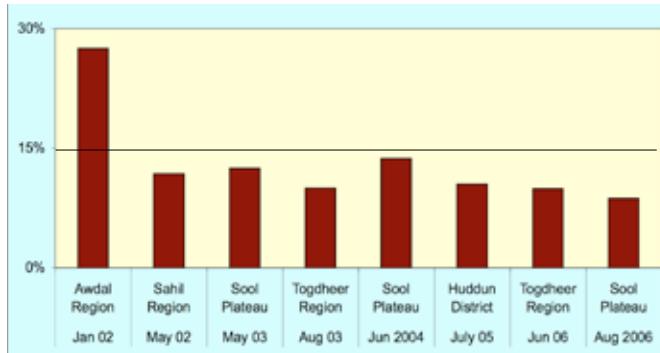
xaalad ah Cunto Helid La'aan oo

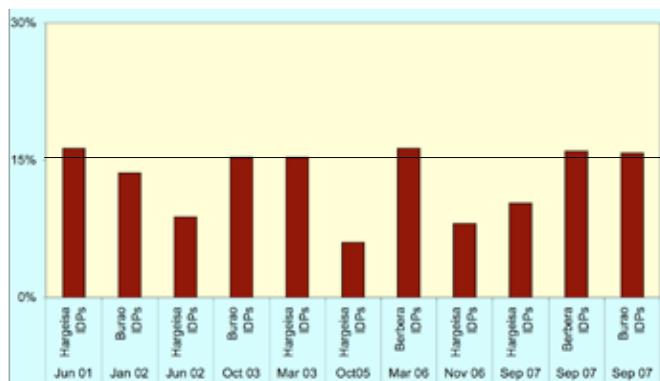
Guud. Xaaladda gobolladaasi waxba iskamay beddelin siday sheegayo falanqaynta Deyrta '07/08 Kadib oo waxay weli ku jirtaa **Cunto Helid La'aan oo Guud (GFI)**, marka laga reebu Taagagga Sool, Nugal iyo qaybo ka mid ah Hawd oo roobabka ay heleen ay ka hooseeyeen caadi, berkadhuna ay qalaleen, sidaas darteedna waxaa lagu tilmaamay inay kuu jiraan **Cunto Helid La'aan Guud (GFI)**, oo ay la socoto inay halis ugu jiraan inay ka sii daraan oo ay galaan xaalad ah **Indo Ku Hayn**. Xaaladda jirka xooluhu waa mid caadi ah ama way wanaagsan tahay dhammaan gobolladaas. Goobaha beero-iyoo-xoola-dhaqatada ee Waqooyi-Galbeed, wax soo saarka dalagga ee Guga/Karanta '07 kadib wuxuu ka sarreeyaa goyntii dalagga ee Guga/Karanta '06 kadib 7%. Tani waxay wax ka tartay inuu kordhay helitaanka firileyda, inkastoo fursad u heliddisa saamayn xun uu ku yeeshay qiimaha cuntada gudaha iyo badeecadda dibedda laga keeno oo sarreyya.

Falanqaynta isku dhafan ee Deyrta '07/08 xogta ku saabsan nafaqadu waxay muujinaysaa in xaaladda nafaqadu ay weli tahay **Feejignaan** hab-nololeedyada Dooxada Nugal, taagagga Sool, Hawd, Guban, iyo beero-iyoo-xoola-dhaqatada. Hab-nololeedyada Golis iyo Guban oo muujiyey inay dhici karto inay ka sii daraan falanqayntii Gugii '07, ayaa ka soo raysay oo iminka waxay ku jiraan heer ah **Feejignaan**. Xaddiddaad la xiriirta nabadgeleyada darteed, lagama hayo xog ku filan degmooyinka Laas Caanood iyo Taleex iyo maagalada Buuhoodle; sidaas darteed xogta goobahaasi iminka way bannaan yhiin. FSAU qiimayno nafaqada ah ayay ka samaysay bishii 9aad ee 2007 xeryaha dadka muddada dheer barakacsanaa ee magaalooinka Hargeysa, Burco iyo Berbera. Xaaladda nafaqada ee dadka muddada dheer ku barakacsan Berbera iyo Burao weli waa **Halis**, dadka ku barakacsan Hargeysana xaaladodoo waa mid **Adag**. Tani waxay la sugantahay xogta baaritaanada nafaqada ee taariikhiga ee laga sameeyey xeryaha dadka muddada dheer ku barakacsanaa Waqooyi-Galbeed (Eeg Jaantusaha 13 iyo 14).

Jaantus 13: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada xun 2002-2006 ee Hab-nololeedyada Gobolada Waqooyi Galbeed (WHZ<-2 ama caga bararka)

Jaantus 14: Isbeddellada Heerarka Nafaqa-darrada xun 2002-2007 ee Dadka Muddada Dheer Ku Barakacsanaa Gobolada Waqooyi Galbeed (WHZ<-2 ama caga bararka)

Natiijooinka Ugu muhiimsan ee nafaqada goobahaasi waa sida soo socota:

- **Qiimaynta Nafaqada:** Gobollada Waqooyi-galbeed, saddex qiimaynood oo nafaqada ah ayaa laga sameeyey bishii 9aad ee 2007 dadka muddada dheer ku barakacsanaa magaalooinka Hargeysa, Berbera iyo Burco.

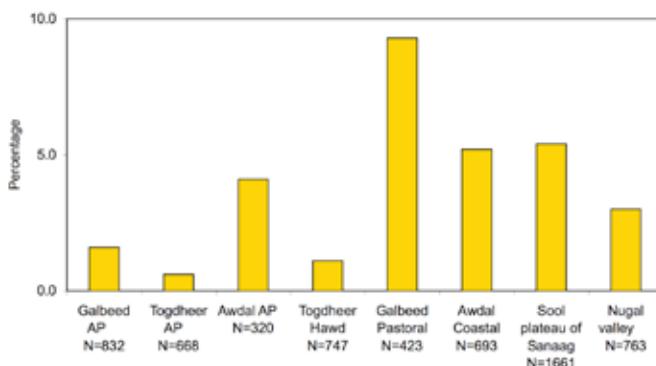
Qiimaynta Hargeysa waxay muujisay in heerka **GAM** uu ahaa 10.3% (8.4 – 12.2) iyadoo heerka SAM ahaa 1.1% (0.5 – 1.7). Inkasta oo ay joogaan qarka u saaran yihiin **Halis** natijoooyinku waxay muujinayaan xaalad nafaqo oo **Adag** sida ay sheegayo qoondaynta xaaladda ee WHO, waxaana ay ka sii yara dartay sidii ay ahayd ahaayeeyen natijoooyinkii bishii 9aad ee 2005 oo sheegay in heerka **GAM** uu ahaa 7.6%. Qiimayn nafaqada ah oo dhamaystiran oo laga sameeyey xeryaha dadka ku barakacsan Berbera bishii 9aad ee 2007 waxay muujisay in heerka **GAM** oo ah 16.0% iyo heerka **SAM** oo ah 0.6%. Heerarkaasi waxay muujinayaan xaalad nafaqo oo **Halis** ah oo la mid ah natijoooyinkii qiimayn nafaqo oo la sameeyey bishii 3aad ee 2006 isla goobtaas, markas oo la sheegay in heerka **GAM** uu ahaa 16.3%. Xeryaha dadka mudada dheer ku barakacsanaa magaalada Burco qiimayn nafaqo oo dhamaystiran oo laga sameeyey bishii 9aad ee 2007 waxay muujisay in heerka **GAM** uu ahaa 15.8% iyo in heerka **SAM** uu ahaa 1.4%. Sida magaalada Berbera, natijoooyinkaasi waxay muujiyeen xaalad nafaqo oo **Halis** ah oo la socota heerarka lagu arkay dadka muddada dheer barakacsanaa iyo kooxaha saboolka ah ee deggan magaalooinka Somaliland. Sidaas darteed, ma muujinayaan isbeddel weyn. Natijoooyinkaas waxay laga yaabaa in lala xiriiryo fursad u helidda kooban ee adeegyada caafimaadka ee aasaasiga, fursadaha hab-nololeedka oo hoos u dhacay iyo adeegyada biyaha iyo faya-dhowrka oo liita.

- **Qiimaynta MUAC ah oo degdeg ah:** Qiimayn MUAC ah oo degdeg ah ayaa bishii 11aad ee 2007 laga sameeyey 17 tuulo oo ku yaalla Taagagga Sool/Sanaag (N=1678), 9 tuulo oo ka tirsan Dooxada Nugal (N=763), Xoola-dhaqatada Galbeed (N=423), Xoola-dhaqatada Golis/Gebi/Guban (N=400), Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Togdheer (N=668), Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Gobollka Galbeed (N=832) iyo Hawdka Togdheer (N=747). Natijoooyinku waxay muujinayaan in tirada carruurta lagu tilmaamay inay nafaqa-darro xumi haysaa (MUAC < 12.5 cm) ay yihiin sida soo socota: Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Galbeed waa 1.6%; Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Togdheer waa 0.6%, Beero-iyoo-xoola-dhaqatada Awdal waa 4.1%, Hawdka Togdheer waa 1.1%, Xoola-dhaqatada Galbeed waa 9.3%, Xeebta Awdal waa 5.2%, Taagagga Sool iyo Sanaag waa 5.4%, Dooxada Nugaal waa 3.0% iyo Golis/Gebi iyo Guban oo ah 4.5%. Natijoooyinkaasi waxay muujinayaan xaalad nafaqo oo ah **Feejignaan**. Nafaqa-darrada xun ee goobahaas ka jirtay waxa loo aaneeyey inay keeneen kala duwanaanta cuntada dadka barakacsan oo xadidan, fursadaha hab-nololeedka oo hoos u dhacay, fursad u helidda adeegyada aasaasiga ah ee caafimaadka oo xadidan, biyaha iyo fayadhowrka oo liita, iyo haqabtirka tallaalka oo hoosaya dhammaan hab-nololeedyadaas. (Eeg Jaantusta 15)

• **Nidaamka Warka Caafimaadka:** Heerarka carruurta ay nafaqa-darro xumi hayso ee lagu arkay xarummaha caafimaadku weli way hooseeyaan way na daggentayahay.

• **Kala duwanaanta cuntada:** Badi dadweynaha dhammaan hab-nololeedyadu waxa ay awood u leeyihin inay fursad u helaan hilib, caano (inkasta oo qiyaasta caanuhu ay kooban tahay xilliga Jilaalka), iyo firileyda oo uu qimuhu sii kordhayo sicir barbar dartiis. Dadka barkacsan, cuntadoodoo waxay ku kooban tahay firiley, qiimaha firileyda ee kordhayaana wuxuu sii xoojinayaa walaaca laga qabo noloshooda.

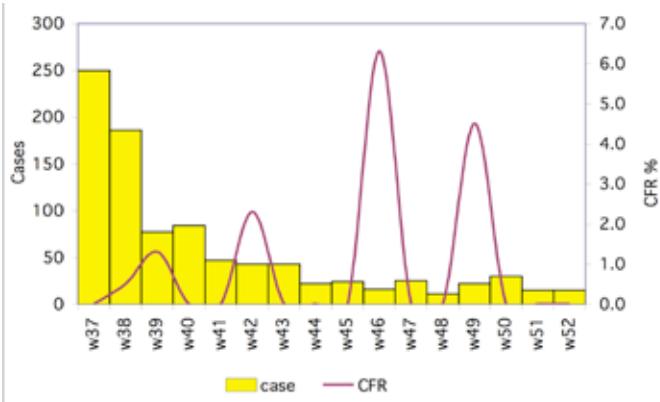
**Jaantus 15: Qoondaynta Carruurta ka <5 sano ee MUAC <12.5cm
Hab-nololeedyada Waqooyi Galbeed, Bisha 12aad ee 2007**

SHUBAN BIYODKA – WARBIXINTA WASAARADDA CAAFIMADKA IYO SHAQADA EE SOOMAALILAAND.

Laga billaabo 8dii bishii 10aad ilaa 27kii bishii 12aad isku darka guud ee dhacdooyika cudurka shuban biyoodka ee laga soo sheegay inuu ka dhacay gobollada Waqooyi-Galbeed wuxuu ahay 910, tiradaas oo ay ku jirto 5 qof oo u geeriyooyday cudurkaas, taasoo ka dhigaysa ddacdooyinka heerka dhimashada (CFR) 0.55%. Heerka dhimashadu wuxuu muujinayaa in xaaladda la xakamaynayo maddaama ay ka hoosayso xadka <2% ee lagula taliyey bulshooyinka reer miyiga ah. Dhacdooyink cudurkaas ah ayaa laga soo sheegay magaaloooyinka Berbera, Gebiley iyo Lughaya. Tirada guud ee dhacdooyinka cudurkaasi hoos ayay u dhacaysaa gobollada Waqooyi-Galbeed. (Eeg Jaantusta 16)

Jaantus 16: Qaybinta Dhacdooyinka Cudurka Shuban Biyoodka ee Soomaalilaand 8dii Bishii 10aad – 27kii Bishii 12aad ee 2007 (Wasaaradda Caafimaadka iyo Shaqada)

DOORKA HUBINTA SIDA AY CAQLIGAL U TAHAY QIIMAYNAHA NAFQAQADA GURMADKA

Jiritaanka qaabka kombiyutarka ku shaqeeyaa ee loogu talagalay Qiimaynta Nafaqada Gurmadka ah⁷ ee loo yaqaan SMART⁸ wuxuu u suurtageliyey in si heer sare ah loo hubiyo inay caqligal yihiin qiimaynaha nafaqada. Qaabkaasi wuxuu ku taliyaa in la sameeyo dhow nooc oo tijaabo ah oo lagu qiyaasayo eexda iyo tayada xogta qyaasta jirka. Tan waxaa ku jirta: qaybinta culayska iyo dhererka ee qiyaasaha, oo warglin ka bixisa haddii qiyaasuhu ay ku soo koobayaan tirada ugu dhow culayska iyo dhererka ee ah Kiiroogaam ama sentimitir, siday u kala horreeyaan. Tan waxaa lagu magacaaba tirada la door bido. Qiyaasta tirakoobka loo isticmaalo (standard deviation "SD") marka la isu eegayo culayska iyo dhererka ilmaha waxa uu sheegaa inay jiraan khaladaad badan oo aan la xulan oo la xiriira qiyaasaha. Qaybinta caadiga ah qyaasta tirakoobka ee ah (standard deviation, SD), ee Culayska oo dherarka loo eegyaa (WHZ) waxay la mid tahay + 1. SD ee WHZ waa inuu u dhexeyyo 0.8 iyo 1.2 qiyaasta z-score ee ah culayska oo loo eegyo dherarka. SD wuu kordhaa marka tirada khaladaadka ku jira xogta natijjooyinku ay korodho. Haddii SD uu sarreeyo (oo ka badan tahay 1.2), markaas waxaa laga yaabaa inay jiraan tiro badan oo la xiriirta WHZ oo ka badan isku darka ama ka jaridda celceliska cabbirkka 3 z-scores. Waxaa kale oo la qimeeyey sinnaan la'aanta (skewness) culayska iyo dherarka: taasoo qyaasta ilaa heerka aanay sinnayn ama caadi ahayn xogta ku hareeraysan celceliska. Qaybinta caadiga ahi way isu dheellitiran tahay sinnaanteeduna waa eber. Sinnaantu waa inay u dhaxayso ku darridda ama ka jaridda hal. Sinnaanta ku daridda ahi waxay muujisaa dabo dheer oo dhinaca midig ah, sinnaanta ka jaridda ahina waxay muujisaa dabo dheer oo dhinaca bidix ah

⁷ www.nutrisurvey.de/ena/ena.html

⁸ Qaabka Kormeerka iyo Qiimaynta ee Gargaarka iyo Kala Guurka: Hageyaasha Qiimaynta Nafaqada

Qiyaasta loo yaqaan kurtosis ee la isticmaalo marka la isu eegayo culayska iyo dherarka: oo ah qyaas lagu ogaado dherararka iyo balaadhka oo la barbar dhigayo celceliska, suaale ahaan in cirifyada WHZ ay aad u dheer yihiin (oo loo yaqaan Koofiyadda Meegsikaanka) ama inay aad u gaaban yihiin (oo loo yaqaan qaabka macaanka pudding ka) taasoo markaas tiirooyin kala duwan oo qaybin ah garbaha ku sidata. Goobta kurtosis waa inay u dhaxayso goobaha ku daridda (+) iyo ka jaridda (-). Kurtosis ah ku dariddu waxay muujinaysaa cirif fiqan iyadoo kurtosiska ah ka jariddu uu muujinayo qaybin jifta. Haddii mid ka mid ah qaybintu uu muujiyo (SD, skewness iyo kurtosis) aan caadi ahayn, baaritaanka waxa laga yaabaa inay eexi ku jirto, natijjooyinkana la iskuma hallayn karo. Hase yeeshi, hubinta ugu weyn ee sixidda sida ay caqli gal u tahay qiimayntu waaa isticmaalka SD ee marka la isu eegayo culayska iyo dherarka. Tirada la door bido waxaa loo tarjumi karaa sidan: + yar, ++ dhexe, +++ weeyn, hase yeeshi, ma jiro qaab la wada isticmaalo oo lagu eego heerka door bididda sidaas darteed waxay u nugushahay in sida qofba latahay loo dhigo. Waa muhiim in xadadka qaar la isku raaco si loo ogolaado tarjumaadda tayada xogta.

FSAU ku dhaqanka hubinta sida ay caqli gal u yihiin qiimaynuhu waxa la billaabay tan iyo billowgii 2007. Habkaas wuxuu suurtageliyey in la hubiyo tayada xogta qyaasta jirka ee lagu soo uruuriyo qiimaynaha nafaqada ee ay FSAU hoggaamiso oo dhan, ku dhaqanka qaabkanina wuxuu hore u mariyey tayada xogta isla markaana wuxuu kordhiyay in si furan warka loola wadaago hay'addaha la is bahaysto. FSAU iminka waxay ku dhaqantaa hubintaas si ay u qiimayso tayada qiimaynaheeda, waxaana ay daabacdaa oo keliya kuwa gaara heerarka tayada ee laga rabo. Natijjooyinka hubinta sida ay caqli gal u yihiin waxaa lagu daabacaa warbixinaha nafaqada ee billaha ah.

DARAASADDA XAQIIJINTA DA'DA

Daraasad ah xaqijintu da'da ayay FSAU ka samaysay Hargeysa bishii 9aad ee 2007 si ay u xaqijiso xogta ku saabsan da'da ee la soo uruuriyo, iyadoo la isticmaalo qyaasta shaxda taariikhda dhacdooyinka. Daraasaddaasi waxay ku lug lahayd is barbar dhigid xogta da'da ah ee laga soo qaatay dhowr diwaan oo la barbar dhigyo xog la soo uruuriyey iyadoo la isticmaalyo shaxda taariikhda dhacdooyinka. Ujeedada ugu weyn ee daraasaddani waxay ahayd in la tijaabiyo wuxtarka qyaasta da'da ee taariikhda ku dhisan inay noqon karto hab lagu garan karo da'da saxa ah ee carruurta. Iyadoo la isticmaalyo qaab xog uruurinta ah oo lagu sameeyey koox la doorbiday ujeeddada laga leeyayah darteed, ayaa waxa lagu sameeyey 100 caruur ah oo laga xushay 100 qoys oo jooga xaafadda Badda Cas ee Hargeysa, xaafaddaas waxa loo doortay jiritaanka diiwaanno gacanta lagu haysto oo muujinaya da'da carruurtaas dartood. Falanqaynta ugu dambaysay waxay ku salaysnayd 92 diiwaan, 8 diiwaanna waxa lagu diiday warka ku qoran oo is burinayey ama kala duwanaa partiis. Daraasaddu waxay raadisay inay qiimayso qyaasta da'da saxa ah ee carruurta ka yar shan sano iyadoo la isticmaalyo shaxda taariikhda dhacdooyinka gudaha oo lagu habeeyey waqooyiga Soomaaliya, taasoo ay diyaariyeen bulshada goobtaas oo ay hagayeeyen war gudbiyeeyal muhiim ah oo ka tirsan bulshadu. Natijjooyinka daraasadani waxay muujijeen in 36% xogtaas da'da in laga soo qaatay diiwaannada caafimaadka, 6% keliyana in la diiwaan geliyey markii ay dhasheen, iyadoo inta badan, 58% laga soo qaatay meelo ay bulshadu u arkeen in la isku hallayn karo. Tani waxay muujinaysaa in heerka isku hallaynta xogtu (da'da runta ah) laga yaabo inay hoosayso marka la eego sida caado ahaan lagu dhaqmo ee ah in ilmaha iyo hooyadu aanay guriga ka bixin illaa ay ka afartan baxayaan, markaas kadib ayey tagaan xarunta caafimaadka si loo tallaalo. Xogta da'da ee ku salaysan diiwaanka waxa la falanqeyey iyadoo la isticmaalyo celcelis iyo qyaas tirakoobka oo la xisaabiyeey lana barbar dhigay kuwa ka soo baxay qyaasta shaxda taariikhda dhacdooyinka. Natijjooyinku tira-koob ahaan may muujin isbeddel weyn oo ah xogta da'da. Falanqayn dheeraad ah oo la xiriirinaysa kala duwanaanta da'da arrimo kale ayaa iyana la sameeyey. Waxaa la sugay in tirada carruurta ay lug ku leeyihin awoddha ay hooyoyinku si sax ah u qiyasi karaan da'dooda. Markii la isticmaalay qaab ku salaysan jaantus oo lagu eegayo xiriirka ka dhexeyya arrimaha, waxaa soo baxay layn kor u socda oo

wanaagsan oo muujinaya in hooyoyinka qoysaska leh caruuta badan laga yaabo inaanay bixin da' sax ah sababtoo ah waxa jirta eex xasuusta la xiriita. Heerka waxbarashada ee hooyadu muu ku lahayn awood weyn arrimaha. Daraasaddu waxay muujisay inaanay jirin kala duwanaan weyn oo u dhaxaysa da'da la qiyaasay iyadoo la isticmaalyo shaxda taariikhda dhacdooyinka iyo ta laga soo qaataay diiwaannada.

Sida ay daraasadani sheegayo, isticmaalka xeeladda shaxda taariikhda dhacdooyinku waxay muujisay heer la isku hallayn karo oo lagu qiyaaso da'da caruuta ka yar 5 sano, carruuta da'daas ah ayaa caadi ahaan la istimaalaa marka la qiyaasayo jiritaanka nafaqa-darro ee dadweyne. Hase

yeeshee, dhibaatooyin iyo qaababka la isticmaalyo oo ay waxyaabo ka maqan yihiin dartood, waxaa lagu taliyey in la sameeyo daraasad dhamaystiran. Daraasadaha ayaaha dambe, waxa aad loogu taliyey in lagu daro qaababka qiyaasta jirka qofka, oo ka maqnaa daraasaddan in lagu daro xog ururinta si ay u suurtagasho in la eego saamaynta ay garasho la'aanta da'da ilmaha ama qofku ku leedahay qoondaynta xaaladda nafaqo. Waxaa kale oo lagu taliyey in halkii ilmaba laba jawaab-celinood la isticmaalo si loo yareeyo eexda jawaab-celinta. Arrinta u dambeysa ee la arkay waa, inkastoo daraasadu ay muujisay waxtarka shaxda taariikhda dhacdooyinka ee da'da haddana furaha, in si fiican loo isticmaalaa waxa ay u baahan tahay tababar weyn iyo in aad isha loogu hayo marka la samaynayo xog uruurin.

Sanduuq 2: Soo Koobidda Qiimaynaha Nafqada ee Laga Sameeyey Soomaaliya 2007

Halka ay ku yallaan goolaha baadhiitaanka laga sameeyey	Hay'adaha Ka Qayb Qaatay	Taariikhda Baadhiitaanka	Tirada Qaybta Baadhiitaanka Loo Xushay	GAM	Kalsoonida lagu qabo natiliyada (C.I.)	SAM	Kalsoonida lagu qabo natiliyada (C.I.)	Heerka Dhimashada ee ee carruurka 5 sano ka yar	Heerka Dhimashada ee Guud CMR
Degmada Waajid	ACF	Bisha 2aad ee 2007	819	15.6% 12.4-18.8	1.1%	0.2-2.0		1.55	0.56
Dhulka Webiyada ee Hiiraan	FSAU/UNICEF/IMC/ SCUK/CARE	Bisha 3aad ee 2007	914	18.2% 14.5-21.8	3.0%	1.5-4.4		1.47	0.52
Beero-iy-xoola-dhaqatada/xoola-dhaqatada Hiiraan	FSAU/UNICEF/IMC/ SCUK/CARE	Bisha 3aad ee 2007	897	15.6% 11.9-19.3	1.8%	0.7-2.9		0.87	0.22
Degmada Beled Weyne	FSAU/UNICEF/IMC/ SCUK/CARE	Bisha 3aad ee 2007	911	15.4% 13.1-17.9	2.0%	1.2-3.2		2.19	0.65
Degmada Beled Weyne	FSAU/UNICEF/IMC/ SCUK/CARE	Bisha 3aad ee 2007	905	12.6% 9.7-15.6	1.1%	0.4-1.8		1.45	0.64
Degmada Qansaxdheere (Beero-iy-xoola-dhaqatada)	FSAU/UNICEF/IMC	Bisha 3aad ee 2007	905	17.9% 15.2-20.6	3.5%	2.5-4.6		0.52	0.71
Degmada Diinsor (Xoola-dhaqatada)	FSAU/UNICEF/IMC	Bisha 3aad ee 2007	901	19.9% 16.0-23.8	2.7%	1.6-3.8		1.95	1.08
Xoola-dhaqatada Gedo	FSAU/UNICEF/GHC/ COSV/SCRS	Bisha 4aad ee 2007	899	19.9% 16.3-23.5	2.6%	1.3-3.8		1.48	1.05
Beero-iy-xoola-dhaqatada Gedo	FSAU/UNICEF/GHC/ COSV/SCRS	Bisha 4aad ee 2007	928	16.7% 13.1-20.3	3.1%	1.7-4.5		2.65	1.53
Gedo Riverine	FSAU/UNICEF/GHC/ COSV/SCRS	Bisha 4aad ee 2007	908	17.7% 14.1-21.3	3.5%	1.9-5.1		1.63	1.09
Beero-iy-xoola-dhaqatada Buurxakaba	FSAU/UNICEF/GREEN HOPE/WVI/SCRS	Bisha 5aad ee 2007	913	15.6% 12.2-19.0	3.3%	1.7-4.9		1.84	1.31
Xoola-dhaqatada Buurxakaba	FSAU/UNICEF/GREEN HOPE/WVI/SCRS	Bisha 5aad ee 2007	904	16.2% 12.1-20.2	3.9%	2.4-5.3		2.81	1.88
Beero-iy-xoola-dhaqatada Shabeellooyinka	FSAU/UNICEF/GREEN HOPE/WVI/SCRS	Bisha 5aad ee 2007	920	17.3% 13.3-21.3	4.5%	2.5-6.6		1.38	1.07
Dhulka Webiyada ee Shabeellooyinka	FSAU/UNICEF/ WFP	Bisha 5aad ee 2007	919	17.0% 13.4-20.5	4.8%	3.0-6.7		2.02	1.31
Dadka ku barakacsan Gaalkacayo	FSAU/UNICEF/ MOH/SCRS	Bisha 5aad ee 2007	762	21.9% Dhamaystiran	2.2%	Dhamaystiran		3.3	1.54
Xeebta Deex	FSAU/UNICEF/ MOH/SCRS	Bisha 5aad ee 2007	911	14.9% 12.1-17.7	1.1%	12.1-17.7		1.52	0.62
Dhulka Webiyada ee Jubbooyinka	FSAU/UNICEF	Bisha 6aad ee 2007	936	15.6% 13.5-17.7	3.4%	2.4-4.4		3.01	1.98
Beero-iy-xoola-dhaqatada Jubbooyinka	FSAU/UNICEF	Bisha 6aad ee 2007	915	10.3% 8.2-12.5	1.4%	0.6-2.3		2.47	1.1
Xoola-dhaqatada Jubbooyinka	SAU/UNICEF	Bisha 6aad ee 2007	919	13.4% 11.0-15.8	1.3%	0.5-2.1		2.52	0.85
Dadka ku barakacsan Hargeysa	FSAU/UNICEF	Bisha 9aad ee 2007	905	10.3% 8.4-12.2	1.2%	0.6-1.9		1.42	0.9
Dadka ku barakacsan Burco	FSAU/UNICEF	Bisha 9aad ee 2007	292	15.8% Dhamaystiran	1.4%	Dhamaystiran	Ma Khusayso	Ma Khusayso	
Dadka ku barakacsan Berbera	FSAU/UNICEF	Bisha 9aad ee 2007	313	16.0% Dhamaystiran	0.6%	Dhamaystiran	Ma Khusayso	Ma Khusayso	
Dhulka Webiyada ee Shabeellooyinka	FSAU/UNICEF	Bisha 11aad ee 2007	901	14.0% 11.2-16.7	2.9%	1.6-4.1		2.02	1.27
Beero-iy-xoola-dhaqatada Shabeellooyinka	FSAU/UNICEF	Bisha 11aad ee 2007	951	17.6% 13.3-21.8	3.2%	1.7-4.6		0.95	0.42
Dadka cusub ee u soo barakacy Shabeellooyinka	FSAU/UNICEF	Bisha 11aad ee 2007	903	15.2% 11.7-18.6	3.2%	1.9-4.5		2.95	1.45
Xoola-dhaqatada Hawd	FSAU/UNICEF	Bisha 11aad ee 2007	916	17.2% 14.1-20.5	1.3%	0.6-2.1		0.92	0.36
Xoola-dhaqatada Cadduun	FSAU/UNICEF	Bisha 11aad ee 2007	951	15.9% 12.8-18.9	1.6%	0.8-2.6		1.76	0.82
Degmada Xuddur	FSAU/UNICEF	Bisha 11aad ee 2007	904	11.8% 9.0-14.7	1.3%	0.4-2.2		1.00	0.57
Beero-iy-xoola-dhaqatada Bakool	FSAU/UNICEF	Bisha 11aad ee 2007	902	17.4% 11.3-23.5	3.0%	8.0-5.9		1.43	1.00
Beero-iy-xoola-dhaqatada Baay	FSAU/UNICEF	Bisha 11aad ee 2007	905	19.3% 15.9-22.8	2.1%	8.0-3.6		1.2	0.93
Dhulka Webiyada ee Hiiraan	ACF	Bisha 11aad ee 2007	945	17.5% 14.5-20.4	2.5%	1.5-3.6	Waa la xaqijin doonaa	Waa la xaqijin doonaa	
Beero-iy-xoola-dhaqatada Hiraan	FSAU/UNICEF/IMC/ SCUK/CARE	Bisha 11aad ee 2007	922	14.2% 11.4-17.0	2.9%	1.7-4.2	Waa la xaqijin doonaa	Waa la xaqijin doonaa	
Waajid	FSAU/UNICEF/IMC/ SCUK/CARE	Bisha 11aad ee 2007	847	14.3% 10.6-18	0.8%	0.2-1.5		1.55	0.57
Dadka muddada dheer ku barakacsan	FSAU/UNICEF/IMC/ SCUK/CARE	Bisha 11aad ee 2008	900	23.3% 18.9-27.6	4.9%	3.5-6.2		1.57	0.69
Dhuusamareeb	FSAU/UNICEF/IMC/ SCUK/CARE	Bisha 11aad ee 2008	867	12.5% 10.2-14.7	1.4%	0.4-2.3		1.93	0.95
Dhulka Webiyada ee Jubbooyinka	FSAU/UNICEF/IMC	Bisha 12aad ee 2007	900	13.7% 10-17.3	4.4%	2.5-6.4		1.74	0.72
Beero-iy-xoola-dhaqatada Jubbooyinka	FSAU/UNICEF/IMC	Bisha 12aad ee 2007	952	14.7% 19.9-18.5	2.6%	1.4-3.9		1.13	0.8
Xoola-dhaqatada Jubbooyinka	FSAU/UNICEF/GHC/ COSV/SCRS	Bisha 12aad ee 2007	979	14.1% 11.3-16.9	2.2%	1.3-3.2		1.76	0.93

Warbixinaha iyo war saxaafadeedyada kale ee kan la xiriira

- o *FSAU Food Security Press Release, January 31st 2008: More than a Quarter of the Population of Somalia are in Humanitarian Crisis*
- o *FSAU, Food Security and Nutrition, Special Post Dey '07/08 Brief, February 2008*
- o *FSAU/FEWSNET Market Data Update, January 2008*
- o *FSAU/FEWSNET Climate Data Update, January 2008*